

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

A Tard környéki erdőssztyepp (HUBN20009) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

**Eger
2014**

Ügyfél:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
(Eger)

Partner:
Bioaqua Pro Kft.
(Debrecen)

Felelős tervező
Schmotzer András
Mező Hedvig
Korompai Tamás
Kleszó András

Közreműködő szakértők

Gombkötő Péter
dr. Juhász Péter
Kalmár Zsuzsanna
dr. Kiss Béla
Korompai Tamás
Mező Hedvig

Térképeket készítette:
StrateGIS Kft.
(Debrecen)

Fényképet készítette:
Kleszó András
Schmotzer András

Tartalomjegyzék

1.A terület azonosító adatai.....	1
1.1.Név.....	1
1.2.Azonosító kód.....	1
1.3.Kiterjedés.....	1
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	1
1.4.1.Jelölő élőhelyek.....	1
1.4.2.Jelölő fajok.....	1
1.5.Érintett települések.....	1
1.6.Egyéb védettségi kategóriák.....	2
1.7.Tervezési és egyéb előírások.....	2
1.7.1.Természetvédelmi kezelési terv.....	2
1.7.2.Településrendezési eszközök.....	2
1.7.3.Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	3
1.7.4.Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	3
1.7.5.Halgazdálkodási tervek.....	3
1.7.6.Vízgyűjtő-gazdálkodási terv.....	3
1.7.7.Egyéb tervek.....	3
2.Veszélyeztető tényezők.....	4
3.Kezelési feladatok meghatározása.....	7
3.1.Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	7
3.1.1.Fő célkitűzések.....	8
3.1.2.További célok.....	8
3.2.Kezelési javaslatok.....	8
3.2.1.Élőhelyek kezelése.....	9
3.2.2.Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	33
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések.....	34
3.2.4.Kutatás, monitorozás.....	35
3.2.5.Mellékletek.....	36
3.3.A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	39
3.3.1.Agrártámogatások.....	39
3.3.2.Pályázatok.....	42
3.3.3.Egyéb.....	42
3.4.A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	42
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök.....	42
3.4.2.A kommunikáció címzettjei.....	43
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	44
4.Térképek.....	44
5.Fotódokumentáció.....	59

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyek hálózata. Kijelölésük célja a fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Hazánk 2004-es csatlakozásakor a Natura 2000 területek már kijelölésre kerültek, mely kismértékben bővült 2008-ban, 2011-ben és 2012-ben. Hazánkban összesen 525 Natura 2000 területet jelöltek ki közel 2 millió hektár kiterjedésben. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését és az erre vonatkozó szabályokat a 275/2004.(X.8.) Kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V.11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. Más jogszabályban foglalt ágazati tervekhez (pl. körzeti erdőtervezés, vízgazdálkodási tervek) képest kötelezettségeket nem írhat elő, ugyanakkor nagyban segítheti a Natura 2000 területeken folytatott gazdálkodás – Natura 2000 kívánalmainak – értelmezését, alkalmazását mind a gazdálkodók (földtulajdonosok), mind pedig a kezelők, hatóságok irányába. Ezáltal inkább stratégiai dokumentációnak tekinthető, mely a területek kezelőit, tulajdonosait, valamint az érintett hatóságokat tájékoztatja a természetvédelmi irányelvekről.

Jelen Natura 2000 fenntartási terv a Darányi Ignác Terv keretében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 23.) VM rendelet alapján készült.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Tard környéki erdőssztyepp kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
--	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20009
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	461,84 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 40A0* – Szubkontinentális peripannon cserjések
- 6240* – Szubpannon sztyeppék
- 91I0* – Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- 6510 – Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 91M0 – Pannon cseres-tölgyesek

(*-val jelölve a kiemelt jelentőségű élőhely)

1.4.2. Jelölő fajok

- piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)
- díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*)
- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- magyar tarsza (*Isophya costata*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- ürge (*Spermophilus citellus*)
- kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti. térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi szám számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Tard	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	459,98 ha	11,36
Tibolddaróc	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1,86 ha	0,06

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
országos jelentőségű védett természeti terület	-	Tardi-legelő természetvédelmi terület	283,9 ha (61,5%)	16/2007. (IV.20.) KvVM rendelet
országos jelentőségű védett természeti terület	-	Bükk Nemzeti Park	226,31 ha (49%)	18/1976. OTvH határozat, 4/1984. OKTH rendelet, 23/1996 KTM rendelet
helyi jelentőségű védett természeti terület	4/100/TT/09	Tardi Szekrény-völgy természetvédelmi terület	45,8 ha (9,9%)	8/2009 (VIII.20.) számú önkormányzati rendelet
Natura 2000 terület (különleges madárvédelmi terület)	HUBN10003	Bükk hegység és peremterületei	253,5 ha (54,9%)	75/2004. (X.8.) Korm. rendelet
országos ökológiai hálózat	-	magterület	461,84 ha (100%)	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- Tardi-legelő természetvédelmi terület: 16/2007. (IV.20.) KvVM rendelet 2. számú melléklete
- Tardi Szekrény-völgy helyi jelentőségű természetvédelmi terület: 8/2009 (VIII.20.) számú önkormányzati rendelet

1.7.2. Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- Megyei területrendezési tervek:
  - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat 10/2009 (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési Terv szabályzatáról
- Településrendezési tervek:
  - Tard Község Önkormányzata Képviselő-testületének 8/2004.(X.26.) önkormányzati rendelete
  - Tibolddaróc esetén nem áll rendelkezésre a helyi építési szabályzat.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési terület a Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság illetékességi területén található és a Felsőtárkányi erdőtervezési körzetbe tartozik.

A Felsőtárkányi Erdőtervezési Körzet erdőterve 2006. január 1. és 2014. december 31. között hatályos. Törzskönyvi száma: 22/2006. ([https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszteti_igazgatosag/erdesztet_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd](https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdesze-ti_igazgatosag/erdesztet_szakteruletek/erdotervezes/korz_erd))

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A terület az Északi-középhegységi nagyvadas vadgazdálkodási táj Mátra-Bükk-Csereháti vadgazdálkodási körzetébe tartozik (II./2.)

Mátra-bükk-csereháti vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve 2014-ig, az érintett vadgazdálkodási egységek:

- 652710 – Mezőkövesdi Matyó Vt. (üzemterv jóváhagyó határozat száma: 14.4/311-62904-1-2/2007)
- 652810 – II. Rákóczi Ferenc Vt. (üzemterv jóváhagyó határozat száma: 14.4/311-62924-1-3/2007)

A listázott vadgazdálkodási üzemtervek 2017-ig érvényesek.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a Tisza vízgyűjtőjén, a 2-8. azonosítóval rendelkező „Bükk és Borsodi Mezőség” tervezési alegységhez tartozik (Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2010. április):

http://www.vizeink.hu/files3/2_8_Bukk_es_Borsodi-Mezoseg.pdf)

1.7.7. Egyéb tervek

A tervezési terület gyepterület és szántóterületei 2009-től részét képezik a Bükkalja Magas Természeti Értékű Területének (MTÉT), ahol így célzott agrártámogatások is lehívhatók (http://www.termeszetvedelem.hu/_user/downloads/agar/Bukkalja.pdf).

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03	gyepterületek kaszálása, vágása	H	10	magyar tarsza (<i>Isophya costata</i>) – az élőhelyeken végzett korai kaszálások előtt a faj egyedei kis mozgásképességük révén nem tudnak elmenekülni, többségül áldozatul esik. Az állományok fennmaradását a peterakást követően (leghamarabb június végén végzett kaszálás segíti elő) a faj egyedei kis mozgásképességük révén nem tudnak elmenekülni, többségül áldozatul esik.
A04.01.02	intenzív birkalegeltetés	M	10	piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>) – a birkával végzett intenzív, esetenként túllegeltetés kopáros foltok kialakulásához, erózióhoz, élőhely-degradációhoz, a jelölő fajok egyedszám-csökkenéséhez vezet
A04.02	alullegeltetés	M	40	féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), illetve piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>), közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) – a legeltetés hiánya a spontán szukcessziót elősegíti, ez a terület nemkívánatos mértékű cserjésedéséhez, a jelölő fajok egyedszámának, populációméretének csökkenéséhez vezet. Az ürge életfeltételeit a rövidfűvű gyepekben találja meg, legeltetés hiányában a gyepek kórósodik, ami nem kedvező a faj számára.
B02	erdőgazdálkodás	L	15	magyar tavaszi fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>) – az erdőgazdálkodáson belül a véghasználati területtel járó gazdálkodási formák legalább 3 évtizedre megszüntetik a faj élőhelyét
B02.01	erdőfelújítás	M	20	euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (91I0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – a fakivágások által „megnyitott” erdőfoltokban honos cserjések (elsősorban tövisek) illetve akácok hatolhatnak be, melyek a természetes állapotok leromlásához vezethetnek. A cseres-tölgyesekben a peremhelyzeti

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				szituáció miatt a behatoló inváziós akác térhódítása a legjelentősebb veszélyeztető tényezőnek tekinthető.
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvőholt faanyag eltávolítása	M	20	euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (91I0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – a holt faanyag eltávolítása több xilofág, szaproxilofág rovarfaj élőhelyét megszünteti, ezáltal a biodiverzitás jelentősen csökkenhet az adott területen
E03	szemét, hulladék	L	1	euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (91I0) – az illegális szemébehordás, -lerakás a természetes lebomlási, felújulási folyamatokat akadályozza, és nemkívánatos, plusz terhelést jelent az élőhely természetességi állapotára nézve
F3.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	30	szubpannon sztyeppék (6240), euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (91I0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – a vadak által okozott taposási, rágási kár is jelentős (elsősorban vaddisznó), amely az élőhelyek degradációját, fajkészletének szegényedését okozza, valamint akadályozza az erdők természetes felújulását.
F04	növénygyűjtés, általános	L	1	szubpannon sztyeppék (6240) – a növények begyűjtése általában virágzási időszakra esik, amely a növények magszórását megakadályozva, szaporodásukat gátolja, ezzel egyedszámcsökkenést, a populáció méretének zsugorodását idézve elő
G01.02	túrázás, lovaglás és nem gépesített járművel végzett tevékenység	L	1	piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>) – a kijelölt útvonalakról való letérés taposási károkat okozva élőhely-degradációhoz, a jelölő fajok egyedszám-csökkenéséhez vezethet
G01.03	motoros járművel végzett tevékenység	M	1	sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), illetve piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>) - a terepmotorozás és egyéb technikai sportok növekedése élőhely degradációt (gyomok, inváziós növények megjelenése), fajok

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				egyedszám csökkenését eredményezik.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	20	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), szubpannon sztyeppék (6240), euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (91I0), sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), pannon cseres-tölgyesek (91M0), illetve piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), Jankatársóka (<i>Thlaspi jankae</i>) – Az idegenhonos fajok térhódításával az élőhelyek homogénné válnak, az őshonos fajok erősen visszaszorulnak, monodomináns inváziós foltok alakulnak ki, így a jelölő fajok életterének beszűkülését, egyedszám-csökkenését okozhatja. A fásszárúak közül szárazabb termőhelyeken a fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) míg üdőbb élőhelyeken az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) és a zöld juhar (<i>Acer negundo</i>) a jellemző a tervezési területen. Lágyszárúak közül elsősorban a felhagyott gyümölcsösökben megjelenő kanadai aranyvessző (<i>Solidago canadensis</i>) a legproblematikusabb.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	10	sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510) – a nem kezelt helyeken a kaszálók fajkészletének leromlása, a nád térhódítása jelentkezik.
J03.01	tipikus élőhelyi adottságok csökkenése vagy megszűnése	M	5	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) – a fajt veszélyezteti az élőhelyek átalakulása, beszűkülése, degradálódása
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	M	40	piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), Janka-társóka (<i>Thlaspi jankae</i>) – a szukcessziós folyamatok a gyepek záródása irányában hatnak, amelyek a jelölő fajok élettér-szűkülését, állománycsökkenését, végső esetben eltűnését okozhatják
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	M	50	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), szubpannon sztyeppék (6240), euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.) (91I0), sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba</i>

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				<i>officinalis</i>) (6510), pannon cserestölgyesek (91M0) – a területen elsősorban a természetes szukcesszióból következő záródás veszélyezteti a másodlagos, hegylábi állományokat. Ez részben kőkénnel, galagonyával, vadrózsával, másrészt akáccal történhet.
K04.05	növényevők általi károkozás (vadrágás is)	M	10	szubpannon sztyeppék (6240) – az előző veszélyeztető tényezőhöz hasonlóan az élőhely fajösszetételének kedvezőtlen változását, kopáros foltok megjelenését idézi elő.
K05	csökkenő termékenység / genetikai leromlás	L	20	Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>) - nagyon kevés „túlélő” adja a jelenlegi kolónia genetikai hátterét (un. „palacknyak-hatás”), melyből következően a populáció fokozottabban ki van téve jelentősebb állományvesztésnek egy esetleges kedvezőtlen tényező miatt (pl. fertőző betegségek).
M02.01	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés	M	20	magyar tarsza (<i>Isophya costata</i>) – a mezo-, és makroklimatikus hatások a faj élőhelyein keresztül hatnak az állományokra. A faj más egyenesszárnyúakhoz hasonlóan leginkább az élőhely szerkezeti paramétereinek és mikroklímájának változására érzékeny, nedvességkedvelő faj.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása:

- Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.) (91I0*)
- Szubkontinentális peripannon cserjések (40A0*)
- Szubpannon sztyeppék (6240*)
- Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)
- piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)
- magyar tarsza (*Isophya costata*)
- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)

A Natura 2000 terület általános természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása,

helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (Standard Data Form, SDF) találhatóak.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen található, hagyományos tájhasználatot reprezentáló mozaikos erdőssztyepp vegetáció és a hozzá köthető értékes fauna megőrzése;
- A hegylábperemi erdőssztyepp tölgyesek (9110) értékes állományainak fenntartása, fejlesztése, a degradációs folyamatok csökkentése (elsősorban *Dioszeghyana schmidtii* érdekében);
- Az erdőssztyepp cserjések (törpemandulás- és csepleszmeggyes cserjések; 40A0) fenntartása és megőrzése;
- A mezofil kaszálóréteken (6510) fenntartó kaszálásokkal az élőhelyek mozaikosságának biztosítása;

3.1.2. További célok

- A gyepterületek és cserjések záródásának megakadályozása, a gyepek fenntartása extenzív legeltetéssel (elsősorban juh);
- Az inváziós fafajjal (akác) fertőzött erdőállományok természetességének fejlesztése;
- A löszgyepeket és árvalányhajás erdőpusztaréteket szegélyező töviskes cserjések (kéknyes-galagonyás cserjések) foltokban történő visszaszorítása, legeltethetővé tétele (elsősorban a piros kígyószisz (*Echium russicum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*) fennmaradása érdekében);
- Az elakácosodott erdőállományokban található idős tölgyfajok (molyhos-, kocsánytalan- és csertölgy) és természetes kísérőfajok (tatárjuhar, házi berkenye) teljes kímélete, magszórás, újulat felterjedése esetén erdőállomány alatti felhozatala;
- A patak parti sávjában található őshonos fajok (füzek, fehér nyár) kímélete;
- Az időszakos vizes élőhelyek védelme (vöröshasú unka - *Bombina bombina* védelme, megőrzése érdekében).

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmazzak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 390 élőhelyfolt), így a kezelési egységekbe tartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. sztyepprétek és kaszálórétek cserjésedő foltjai, stb.).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített kötelezően betartandó előírások és támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában **kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.**”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módja. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét, fejlesztési lehetőségét, az élőhelyek esetében a potenciálisan jelölő élőhelyé alakítható fejlesztési területeket).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok

A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem támogatandó. Új bányatelek kialakítása nem javasolt (ökológiai hálózat magterületi státuszából is következően). Turisztikai infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

KE-1 kezelési egység: Kistrét gyepterületei és a Szekrény-völgy gyepi, spontán erdőszülő területei

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ehhez a kezelési egységhez tartoznak a Szekrény-völgy és a Kistrét gyepi a magassárrétektől a félszáraz irtásrétekig. A gyepi egy része a használat hiányának következtében előrehaladott másodlagos szukcessziós állapotban van, néhol kisebb erdőfoltok is találhatóak.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: nem zsombékoló magassárrétek (B5), mocsárrétek (D34), köves talajú lejtősztyepek (H3a), erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), hegylábi zárt erdőssztyep tölgyesek (L2x), nyílt lösztölgyesek (M2), jellegtelen üde gyepi (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepi (OC), üde- és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fásorok, erdősztyepek (RA), őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), ültetett akácok (S1), nemesnyarasok (S2), nem őshonos fajok spontán állományai (S6), egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), kiskertek (T9), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgyepek, mesterséges löszfalak (U7) / érintett Natura

2000 élőhelyek: 6210 – Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*), 6240 – Szubpannon sztyepppek, 6250 – Síksági pannon löszgyepek, 6510 – Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 91I0 – Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)

- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), magyar tarsza (*Isophya costata*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0172b (részben), 0174, 0180/1, 0180/12, 0180/13, 0180/14, 0180/15, 0180/16, 0180/17, 0180/18, 0180/19, 0180/20, 0180/21, 0180/22, 0180/23, 0180/24, 0180/25, 0180/26, 0180/27, 0180/28, 0180/29, 0180/30, 0180/31, 0180/32, 0180/33, 0180/34, 0180/35, 0180/36, 0180/37, 0180/38, 0180/61a, 0180/61b
- érintett erdőrészlet(ek): Tard: 9B, 9F

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Gazdálkodási rendszerbe nehezen illeszthető, kisebb részben már cserjésedő, nagyobb részben gyepes élőhelytípusok finom mozaikja. A kezelési javaslatok gyep – cserjés mozaik fenntartását, a szukcessziós stádiumok megőrzését szolgálják.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Erdőterületek esetén a vonatkozó körzeti erdőterv (Felsőtárkányi körzet, törzskönyvi száma: 22/2006.), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban, írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdeké-

ben a vegyszert is alkalmazó munkát fajtától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)

- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1. (GY110)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A szántó-gyep határokon vékony (1-3 m) cserjeszegély (kökény, galagonya, vadrózsa) kialakítása javasolt a szántó felől érkező kedvezőtlen hatások mérséklése céljából.

Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós cserjefajok visszaszorítása, gyep siskásodásának, cserjésedésének megakadályozása, visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A hegylábperemi gyepterületek a Bükkalján igen veszélyeztetettek, lévén a fenntartó művelés hiányában erősen cserjésednek, erdősülnek, több helyen özönnövényekkel fertőzöttek. A tervezési területen a jelenlegi fenntartó kezelés, kaszálás a Natura 2000 célkitűzéseket szolgálja. A javasolt kezelési előírások a hatékonyabb gyepfenntartás technológiáját ismertetik. A cserjés, átmeneti élőhelyekre szükség van, ezért nem cél a kökényes – galagonyás cserjések teljes felszámolása a területen. A mezofil, fagyalos erdőszegélyek megőrzése a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) életfeltételeit szolgálják. Ezek mozaikos megtartása, kialakítása fontos természetvédelmi cél. Ehhez az élőhelytípushoz kötődik a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) közösségi jelentőségű faj is, amely élőhelyei feltételei így biztosítottak

A kezelési egység területe gyep (illetve legelő) művelési ágú, azonban a cserjésedés és a fásodás egyre jelentősebb mértékű is lehet. Jelenleg a kezelési egység egyes részei kaszálással történő hasznosítása folyik, ami hosszú távon, a természetvédelmi szempontok figyelembe vételével fenntartandó. Ezzel a jelölő élőhelyeket veszélyeztető szukcessziót is lassítani lehet. Mérsékelt legeltetés juhval és kecskével javasolt, mivel a szarvasmarha taposásával bepadkázza és erodálja a meredekebb oldalakon kialakult élőhelyet. Legeltetés hiányában kora tavaszi kontrollált égetés. A gyep kevés avarréteket termel, ezért a tüzek gyorsan ellobbannak, nem okoznak kárt benne. A Kisréten keresztülfolyó ér menti tocsogós sásos élőhelyet javasolt kihagyni a gépi kaszálás során, mivel a vizes élőhelyhez több specialista faj is kötődik (pl. vöröshasú unka – *Bombina bombina*).

KE-2 kezelési egység: Sugoró oldal cserjésedő gyepai

(a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység legnagyobb részén fajgazdag cserjésedő félszáraz gyeppek találhatók, a szántó részaránya alacsony.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: Á-NÉR: köves talajú lejtősztyepek (H3a), hegylábi zárt erdősztyep tölgyesek (L2x), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 40A0 – Szubkontinentális peripannon cserjések, 6240 – Szubpannon sztyepek, 9110 – Euro-szibériai erdősztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): piros kígyószisz (*Echium russicum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0167, 0168, 0169, 0170
- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Gazdálkodási rendszerbe nehezen illeszthető, kisebb részben már cserjésedő, nagyobb részben gyepes élőhelytípusok finom mozaikja. A kezelési javaslatok gyep – cserjés mozaik fenntartását, a szukcessziós stádiumok megőrzését szolgálják.
- Vadföld kialakítása, zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyeppek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31)

- Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható. (GY57)
- A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1. (GY110)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós cserjefajok visszaszorítása, gyepek siskásodásának, cserjésedésének megakadályozása, visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

A Sugoró-oldal gypét átlósan kettészelő rossz minőségű földút megszüntetése javasolt, ezzel is csökkentve a gypet érő motoros és quad járművek által okozott természeti károkat.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A hegylábperemi gyepterületek a Bükkalján igen veszélyeztetettek, lévén a fenntartó művelés hiányában erősen cserjésednek, erdősülnek, több helyen özönnövényekkel fertőzöttek. A javasolt kezelési előírások a hatékonyabb gyepfenntartás technológiáját ismertetik. A cserjés, átmeneti élőhelyekre szükség van, ezért nem cél a kőkényes – galagonyás cserjések teljes felszámolása a területen. Ezek mozaikos megtartása, kialakítása fontos természetvédelmi cél. Ehhez az élőhelytípushoz kötődik a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) közösségi jelentőségű faj is. A kezelési egység területén a gyepek erősen cserjésednek. Ennek a kedvezőtlen szukcessziós folyamatnak a megállítása, visszafordítása a természetvédelmi cél. Ennek eszközei a szelektív cserjeirtás, majd kaszálás vagy gyenge erélyű legeltetés. A gyepeken található idősebb őshonos fákból álló facsoportok megőrizendők, mert ezek élőhelyet biztosítanak a félárnyékot kedvelő erdőssztyepp flóra- és faunaelemeknek (pl. piros kígyószisz – *Echium russicum*, Janka-tarsóka – *Thlaspi jankae*).

KE-3 kezelési egység: Sugoró kezelt erdőterülete

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ehhez a kezelési egységhez tartozik a sugorói erdőterület kevésbé természetközeli állapotú része. A kezelési egység teljes egésze jelölő élőhelytípusba tartozik.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: Á-NÉR: hegylábi zárt erdőssztyep tölgyesek (L2x) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 91I0 – Euro-szibériai erdőssztyeptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0171 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Tard: 6A, 6B, 6D (részben)

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kezelési egység területén a jelölő élőhely jelenlegi természetességi állapotának megőrzése vagy javítása mellett végezhető erdőgazdálkodás. Ennek érdekében javasolt a kezelési egység legalább 50%-án folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módra áttérni, továbbá az erdőszegélyek felé egy fahossznyi szélességben érintetlenül hagyott erdősávot fenntartani. Az akác visszaszorítása is a természetességi állapot javítását szolgálja.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

Erdőterületek esetén a vonatkozó körzeti erdőterv (Felsőtárkányi körzet, törzskönyvi száma: 22/2006.), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé – a díszes tarkalepke védelmében – legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 20 m³/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)

- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és bűvőhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása. (E22)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E28)
- Őshonos fafajú állományok véghasználatuk során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A vágásterületen történő égetés tilos. (E50)
- A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni. (E69)
- inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodásra való áttérés, erdőszegélyek kímélete, idegenhonos fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A hegylábperemi erdőssztyepp tölgyesek hazánk egyik legritkább és legveszélyeztetettebb élőhely-típusa. Az állományok jelentős részét a gye- és gyümölcs gazdálkodás megszüntette. A Bükkalján különösen kevés a védett vagy Natura 2000 területen lévő ilyen típusú erdő. Ezért kiemelkedően fontos a Sogorói erdőtömb megőrzése, természetességi állapotának javítása. Ehhez az erdőtípushoz kötődik a jelölő fajok közül a magyar tavaszi-fésűsbagoly, továbbá a nem jelölő közösségi jelentőségű fajok közül a nagy szarvasbogar (*Lucanus cervus*) és a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturina*).

A tervezési terület erdőtömbjéből javasolt az özönfajok eltávolítása. A folyamatos erdőborítás melletti gazdálkodás a természetesség növelését szolgálja. Szintén összhangban van a Natura 2000 célokkal a holt faanyag visszahagyása, a nevelő- és véghasználatok során a változatos fafajösszetétel, a többszintű erdőállomány kialakítása és fenntartása.

KE-4 kezelési egység: Sugoró érintetlenül hagyandó erdőterülete

(a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység teljes egésze jelölő élőhelytípusba tartozik. Legnagyobb részén erdőssztyepp tölgyes található, mely a sugorói erdőterület legtermészszerűbb állományait foglalja magába. Az erdőterületet vízmosások, meredek oldalak és gerincek sűrűn szabdalják. Az erdőnek a Kistrét felé eső szegélye természetvédelmi szempontból különösen jelentős.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: Á-NÉR: nem zsombékoló magassásrétek (B5), köves talajú lejtőssztyepek (H3a), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), hegylábi zárt erdőssztyepp tölgyesek (L2x) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 6240 – Szubpannon sztyepek, 6250 – Siksági pannon löszgyepek, 9110 – Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 171 (részben), 0172b (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Tard: 6C, 6D (részben), 6E

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A Bükkalja egyik legértékesebb erdőssztyepp tölgyese, a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód megállapítása nagyon indokolt.
- Az elszórt elegyként jelen lévő akác valamennyi egyede eltávolítandó.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv (Felsőtárkányi körzet, törzskönyvi száma: 22/2006.), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetsszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)

- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
  - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
  - Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember
  - Alkalmazás – a faszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással
  - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
  - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
  - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
  - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)
- Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása. (E87)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód alkalmazása, az idegenhonos akác visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén található úgynevezett Szemetes-völgy (egykor illegális szemétkerakó) kármentesítését javasolt elvégezni.

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A hegylábperemi erdőssztyepp tölgyesek hazánk egyik legritkább és legveszélyeztetettebb élőhelytípusa. A kezelési egység erdőterülete unikális természeti értéket képvisel, ezért az élőhely jelenlegi állapotban történő megőrzése különösen indokolt. Ez leginkább a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód alkalmazásával érhető el. Az állományok jelentős részét a gyeperdő és gyümölcsözőgazdálkodás megszüntette. A Bükkalján különösen kevés a védett vagy Natura 2000 területen lévő ilyen típusú erdő. Ezért kiemelkedően fontos a Sogorói erdőtömb megőrzése, ezen belül pedig a legtermészetesebb állományok mentesítése a gazdálkodással járó negatív hatásoktól. Ehhez az erdőtípushoz kötődik a jelölő fajok közül a magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), továbbá a nem je-

lő közösségi jelentőségű fajok közül a nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*).

KE-5 kezelési egység: Pokol-oldal és a Kisbábaszék egykori kisparcellás gyümölcsösei, szőlői

(a) A kezelési egység meghatározása:

A tervezési terület csaknem egésze zártkerti ingatlanokon lévő felhagyott gyümölcsös. A művelés felhagyása következtében cserjésednek, erdősödnek a parcellák. A területen még fellelhetők az értékes tájfajták élő egyedei.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések (P2b), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), kiskertek (T9) / érintett Natura 2000 élőhelyek: nincs érintettség
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nincs érintettség
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0203 (részben), 1676a, 1677b, 1702, 1703, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750 (részben), 1751 (részben), 1752 (részben), 1753a, 1754 (részben), 1755, 1756 (részben), 1757 (részben), 1758, 1759, 1760 (részben), 1762, 1763 (részben), 1764 (részben), 1765 (részben), 1766 (részben), 1767 (részben), 1768a (részben), 1768b, 1769 (részben), 1770 (részben), 1772, 1773, 1774, 1775, 1776 (részben), 1777, 1778 (részben), 1779 (részben), 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785 (részben), 1786, 1787 (részben), 1788 (részben), 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796 (részben), 1797, 1798, 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807 (részben), 1808, 1809, 1810, 1811 (részben), 1812 (részben), 1813 (részben), 1814, 1815 (részben), 1816 (részben), 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822 (részben), 1823 (részben), 1824 (részben), 1825 (részben), 1826 (részben), 1827 (részben), 1828, 1829 (részben), 1831 (részben), 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837, 1838 (részben), 1839, 1840 (részben), 1841, 1842, 1843, 1844, 1845a (részben), 1845b, 1845c, 1846, 1847 (részben), 1848 (részben), 1849 (részben), 1855 (részben), 1856, 1857, 1858 (részben), 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864 (részben), 1865 (részben), 1866, 1867, 1868 (részben), 1869, 1870 (részben), 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876 (részben), 1877 (részben), 1878 (részben), 1879, 1880 (részben), 1881 (részben), 1882 (részben), 1883 (részben), 1884 (részben), 1885 (részben), 1886 (részben), 1887, 1888 (részben), 1889 (részben), 1890, 1891 (részben), 1892 (részben), 1893 (részben), 1894 (részben), 1895 (részben), 1896 (részben), 1897 (részben), 1898, 1899, 1900 (részben), 1901a (részben), 1902 (részben), 1903a, 1903b, 1904b, 1904c, 1905a, 1905b, 1906 (részben), 1907, 1908 (részben), 1909 (részben), 1910 (részben), 1911 (részben), 1912 (részben), 1913b, 1913c, 1914 (részben), 1915 (részben), 1916 (részben), 1917 (részben), 1918 (részben), 1919 (részben), 1920 (részben), 1921 (részben), 1922 (részben), 1923, 1924, 1925, 1926 (részben), 1928 (részben), 1929 (részben), 1930 (részben), 1931 (részben), 1932a (részben), 1932b (részben), 1933 (részben), 1934 (részben), 1935, 1936 (részben), 1937 (részben), 1938 (részben), 1939 (részben), 1940 (részben), 1941 (részben), 1942b (részben), 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948 (részben), 1949 (részben), 1950 (részben), 1951 (részben), 1952b (részben), 1953 (részben), 1954 (részben), 1955 (részben), 1956 (részben), 1957, 1958 (részben), 1961 (részben), 1962, 1963 (részben), 1964 (részben), 1965 (részben), 1966 (részben), 1967
- érintett erdőrészlet(ek): Tard: 10B, 10D, 10E, 16D, 16E, 16I, 17A, 17C

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az egykori extenzív gyümölcsösök helyreállítása szolgálná leginkább a Natura 2000 célokat.
- Azokon a parcellákon, ahol az erdősödés folyamata előrehaladott, az inváziós fajok visszaszorítása javasolt.
- A még nagyrészt gyepes élőhelyfoltok gyepként való fenntartása javasolt, ezzel az erdőssztyepp fajok élőhelyi igényei biztosíthatók.
- Nagyüzemi jellegű gazdálkodási formák nem javasoltak.
- Környezetkímélő gazdálkodási módszerek javasoltak.
- Inváziós növények telepítése nem javasolt.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv (Felsőtárkányi körzet, törzskönyvi száma: 22/2006.), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell. (GY31)
- 5-10% kaszátlan terület meghagyása parcellánként. (GY93)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117).

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01).

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az extenzív gyümölcsösök kialakítása, kiemelten helyben gyűjtött és leszaporított oltványokon alapuló telepítése javasolt.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Kezelési javaslatainkkal a hagyományos gazdálkodás fennmaradását, az inváziós fajok visszaszorítását kívánjuk elérni. A még nagyrészt gyepes élőhelyfoltok gyepeként való fenntartása javasolt, ezzel az erdőssztyepp fajok élőhelyi igényei biztosíthatók. A gyümölcsösökben a szukcesszió révén félszáraz irtásrétek (6210 élőhelytípus) is kialakulhat, így a záródás megakadályozásával ezen élőhelytípus megőrzése, regenerációja is biztosítható lehet. A gyümölcsösök tájfajtajának felmérése, illetve megőrzése az agrodiverzitás megőrzése szempontjából kiemelten fontos. Az extenzív kaszálógyümölcsösök kialakítása, felélesztése nem csak gazdálkodástörténeti, tájvédelmi, hanem élővilágvédelmi szempontból is jelentős.

KE-6 kezelési egység: Bála-völgy beerdősült területei

(a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységben akácok, tatárjuharos lösztölgyes jellegű állományok és spontán erdőződő területek találhatóak. Az erdők egy részét mezővédő erdősávként telepítették a szántó-gyep határokra. Az erdősült területek jelenleg nem üzemtervezettek, de a következő erdőtervezési ciklusban feltehetőleg az elégséges záródás miatt azok lehetnek.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: köves talajú lejtőssztyepek (H3a), hegylábi zárt erdőssztyepp tölgyesek (L2x), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékterületek (Rda), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), ültetett akácok (S1), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nyitott bányafelületek (U6), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 6240 – Szubpannon sztyepek, 9110 – Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): piros kígyószisz (*Echium russicum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0202/8 (részben), 0202/9, 0203 (részben), , 0211/1 (részben), 0219/1 (részben), 0220/3 (részben), 0220/4 (részben), 1750 (részben), 1751 (részben), 1752 (részben), 1753b, 1754 (részben), 1756 (részben), 1757 (részben), 1760 (részben), 1761, 1763 (részben), 1764 (részben), 1765 (részben), 1766 (részben), 1767 (részben), 1768a (részben), 1769 (részben), 1770 (részben), 1771, 1776 (részben), 1778 (részben), 1779 (részben), 1785 (részben), 1787 (részben), 1788 (részben), 1796 (részben), 1807 (részben), 1811

(részben), 1812 (részben), 1813 (részben), 1815 (részben), 1816 (részben), 1822 (részben), 1823 (részben), 1824 (részben), 1825 (részben), 1826 (részben), 1827 (részben), 1829 (részben), 1830, 1831 (részben), 1838 (részben), 1840 (részben), 1845a (részben), 1847 (részben), 1848 (részben), 1849 (részben), 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855 (részben), 1858 (részben), 1864 (részben), 1865 (részben), 1868 (részben), 1870 (részben), 1876 (részben), 1877 (részben), 1878 (részben), 1880 (részben), 1881 (részben), 1882 (részben), 1883 (részben), 1884 (részben), 1885 (részben), 1886 (részben), 1888 (részben), 1889 (részben), 1891 (részben), 1892 (részben), 1893 (részben), 1894 (részben), 1895 (részben), 1896 (részben), 1897 (részben), 1900 (részben), 1901a (részben), 1901b, 1902 (részben), 1903c, 1904a, 1905c, 1906 (részben), 1908 (részben), 1909 (részben), 1910 (részben), 1911 (részben), 1912 (részben), 1913a, 1914 (részben), 1915 (részben), 1916 (részben), 1917 (részben), 1918 (részben), 1919 (részben), 1920 (részben), 1921 (részben), 1922 (részben), 1926 (részben), 1927 (részben), 1928 (részben), 1929 (részben), 1930 (részben), 1931 (részben), 1932a (részben), 1932b (részben), 1932c, 1933 (részben), 1934 (részben), 1936 (részben), 1937 (részben), 1938 (részben), 1939 (részben), 1940 (részben), 1941 (részben), 1942a, 1942b (részben), 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948 (részben), 1949 (részben), 1950 (részben), 1951 (részben), 1952a, 1952b (részben), 1953 (részben), 1954 (részben), 1955 (részben), 1956 (részben), 1958 (részben), 1959, 1960, 1961 (részben), 1963 (részben), 1964 (részben), 1965 (részben), 1966 (részben)

- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az őshonos erdőállományokat folyamatos erdőborítással javasolt kezelni.
- Az őshonos főfafajú erdőkben az invazív fafajok visszaszorítása javasolt.
- A nem őshonos állományok szerkezetátalakítása javasolt.
- A mezővédő erdősávként szolgáló erdőrészletekben olyan gazdálkodás folytatható, amely mellett folyamatosan be tudja tölteni a mezővédő funkcióját az állomány.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)

- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé – a díszes tarkalepke védelmében – legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 20 m³/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és bűvőhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása. (E22)
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E28)
- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A vágásterületen történő égetés tilos. (E50)
- Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása. (E54)
- A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágymű- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) kell megakadályozni. (E69)
- Erdőszytepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése. (E76)
- inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodásra való áttérés, erdőszegélyek kímélete, idegenhonos fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A javasolt erdőkezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, természetes úton és erdőgazdálkodási beavatkozásokkal elősegítve történő javulását szolgálják. A közösségi jelentőségű élőhelytípus

(91I0 – Euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgy fajokkal) karakterének megőrzése/javítása mellett, ehhez az élőhelyhez kötődő közösségi jelentőségű fajok (pl. nagy szarvasbogar – *Lucanus cervus*, díszes tarkalepke – *Euphydryas maturna*, magyar tavaszi-fésűsbagoly – *Dioszeghyana schmidtii*) védelmi helyzetének javítását is szolgálják. A legfontosabb erdőkezelési feladatok között jelentkezik az akác visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

KE-7 kezelési egység: Kő-völgy védett erdőterületei

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ehhez a kezelési egységhez általában vágásos üzemmódban kezelt cseres tölgyesek tartoznak. Nagy részük természetességi állapota kedvezőtlen, elegyetlenek, közép- vagy fiatalkorúak. Kisebb arányban ültetett fenyvesek is találhatóak a területen.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a), őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők (RDa), erdei- és feketefenyvesek (S4) / érintett ÁNÉR élőhelyek: 91M0 – Pannon cseres-tölgyesek
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0217/1 (részben), 0217/2 (részben), 0218/2 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Tard: 3A, 3E, 3F, 3G, 3H, 3I, 4A, 4B, 17B

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kezelési egység területén az erdőállományok természetességi állapotának megőrzése vagy javítása mellett végezhető erdőgazdálkodás. Ennek érdekében javasolt a kezelési egység legalább egy részén folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módra áttérni, továbbá az erdőszegélyek felé egy fahossznyi szélességben érintetlenül hagyott erdősávot fenntartani. Az akác visszaszorítása is a természetességi állapot javítását szolgálja.
- A fenyves állományok szerkezetátalakítása javasolt.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv (Felsőtárkányi körzet, törzskönyvi száma: 22/2006.), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeleiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása. (E03)
- Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki. (E09)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé – a díszes tarkalepke védelmében – legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E14)
- A gyérítések és véghasználatok során legalább 20 m³/ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (E16)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és bűvőhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása. (E22)
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani. (E28)
- Őshonos fafajú állományok véghasználatok során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A vágásterületen történő égetés tilos. (E50)
- Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása. (E54)
- A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni. (E69)
- inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodásra való áttérés, erdőszegélyek kímélete, idegenhonos fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A javasolt erdőkezelések a jelenlegi természetesség fenntartását, természetes úton és erdőgazdálkodási beavatkozásokkal elősegítve történő javulását szolgálják. A közösségi jelentőségű élőhelytípus (91M0 – Pannon cseres-tölgyesek) karakterének megőrzése/javítása mellett, ehhez az élőhelyhez kötődő közösségi jelentőségű fajok (pl. nagy szarvasbogár – *Lucanus cervus*, magyar tavaszi-fésűsbagoly – *Dioszeghyana schmidtii*) védelmi helyzetének javítását is szolgálják. A legfontosabb erdőkezelési feladatok között jelentkezik az akác visszaszorítása, terjedésének megakadályozása.

KE-8 kezelési egység: Kő-völgy fokozottan védett erdőterületei

(a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység egésze területe jelölő élőhelytípusba tartozik. Legnagyobb részén erdőtársulások találhatóak a völgytalpi ligeterdőtől a molyhos tölgyes bokorerdőig. Külön értéke a területnek, hogy folyamatos az átmenet az egyes erdőtípusok között, így az átmeneti erdőtípusokhoz kötődő élőlények is élőhelyet nyújtnak. Az erdők egy része jelenleg is faanyagtermesztést nem szolgáló üzemmódban van (vágáskor: 999 év).

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: köves talajú lejtősztyepek (H3a), égerligetek (J5), gyertyános kocsánytalan tölgyesek (K2), mészs- és melegkedvelő tölgyesek (L1), cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a), hegylábú zárt erdőssztyep tölgyesek (L2x), molyhos tölgyes bokorerdők (M1), őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékterdők (RDa) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 6240 – Szubpannon sztyepek, 91E0 – Puhafás ligeterdők, éger- és kőrísligetek, illetve láperdők, 91G0 – Pannon gyertyános-tölgyesek, 91H0 – Pannon molyhos tölgyesek, 91I0 – Euro-szibériai erdőssztyeptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.), 91M0 – Pannon cseres-tölgyesek
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): leánykőöröcsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0211/2, 0214/1, 0217/2 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): Tard: 2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2TN, 3B, 3C, 3D, 3F, 3TN

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kezelési egység területe igen értékes erdei élőhelykomplexum, melynek természetszerű erdeit faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba javasolt tenni.
- A fenyves származékterdők szerkezetátalakítása javasolt.
- Az idegenhonos fafajok valamennyi egyede eltávolítandó.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv (Felsőtárkányi körzet, törzskönyvi száma: 22/2006.), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeleiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetserű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása. (E54)
- Inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)
- Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása. (E87)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód alkalmazása, a fenyves állományok szerkezetátalakítása, az idegenhonos fafajok eltávolítása) a gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A tervezési egység területén lévő erdei élőhelykomplexum igen értékes, a Bükkaljára jellemző erdei élőhelytípusok nagy része megtalálható benne. A gazdasági tevékenység megszűntével és a természetes folyamatok érvényre jutásával olyan magas élőhelyi diverzitású refúgiumterület (menedéket, ahonnan a visszatelepülés később megvalósulhat) hozható létre, amely a környező, vágásos üzemmódban kezelt erdőterületek számára folyamatos propagulumforrást (utánpótlás a visszatelepülés-

hez) biztosíthatna. A kezelési egység egyes erdőterületei most is refúgium-élőhelyként szolgál több igen értékes faj számára [(pl. pannon gyík (*Ablepharus kitaibelii fitzingeri*), zörgőbagoly (*Rileyana fo-vea*)].

A kezelési egység erdőterülete unikális természeti értéket képvisel, ezért az élőhely jelenlegi természetességi állapota fenntartandó, illetve az idegenhonos fajok eltávolításával javítandó. Ez leginkább a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód alkalmazásával érhető el.

KE-9 kezelési egység: A Bála-völgy gyepai

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartozik a Bükkalja egyik legjobb állapotban fennmaradt gyepes élőhelykomplexuma, melyet a völgytalpon főleg mocsárrétek, a domboldalakon pedig sztyeprétek alkotnak. Igen értékesek a területen található sztyepecserjések is. A területen élő ürgepopuláció jelentős természeti értéket képvisel.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: nem zombékoló magassárrétek (B5), mocsárrétek (D34), köves talajú lejtősztyepek (H3a), erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4), égerligetek (J5), hegylábi zárt erdőssztyep tölgyesek (L2x), sztyepecserjések (M6), jellegtelen üde gyep (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyep (OC), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), üde- és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), ültetett akácok (S1), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödörök, mesterséges löszfalak (U7) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 40A0 – Szubkontinentális peripannon cserjések, 6210 – Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyep és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*), 6240 – Szubpannon sztyepek, 6510 – Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 91E0 – Puhafás ligeterdők, éger- és kőrsligetek, illetve láperdők, 91I0 – Euro-szibériai erdőssztyeptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus* spp.)
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): piros kígyószisz (*Echium russicum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), magyar tarsza (*Isophya costata*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*), ürge (*Spermophilus citellus*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0202/2 (részben), 0202/4, 0202/6, 0202/7, 0202/8 (részben), 0211/1 (részben), 215 (részben), 0216, 0217/1 (részben), 0218/1, 0218/2 (részben), 0219/1 (részben), 0220/3 (részben), 0220/4 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kezelési egység jelentős részén folyik gyephasználat (legeltetés, kaszálás), ami hosszú távon, a természetvédelmi szempontok figyelembe vételével fenntartandó. Ezzel a gazdálkodási móddal megőrizhetők a közösségi jelentőségű élőhelytípusok.
- A kezelési egység területe gyep (illetve legelő) művelési ágú, azonban a cserjésedés és a fásodás egyes részeken (különösen a domboldali szárazabb gyepeken) jelentősebb mértékű. Ezt a természetvédelmi szempontból kedvezőtlen folyamatot meg kell állítani cserjeirtással,

kaszálással vagy legeltetéssel. A cserjeirtás során kisebb cserjés foltokat, sávokat javasolt visszahagyni.

- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Fogasolás nem megengedett. (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban, írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1. (GY110)

- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer kijuttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)
- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A 3.2.2. fejezetben ismertetett KEOP-pályázat Tardhoz kapcsolódó része nagyrészt ezen kezelési egység területén valósult meg. Ennek keretében becserjésedett gyepeken történt cserjeirtás, melynek köszönhetően lehetővé vált a gyeperújítás hasznosítása legeltetéssel vagy kaszálással.

A szántó-gyep határokon keskeny (1-3 m) cserjeszegély (kókény, galagonya, vadrózsa) kialakítása javasolt a szántó felől érkező kedvezőtlen hatások mérséklése céljából.

Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós cserjefajok visszaszorítása, gyepek siskásodásának, cserjésedésének megakadályozása, visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A hegylábperemi gyepterületek a Bükkalján igen veszélyeztetettek, lévén a fenntartó művelés hiányában erősen cserjésednek, erdősülnek, több helyen özönnövényekkel fertőzöttek. A tervezési területen a jelenlegi fenntartó kezelés (kaszálás, legeltetés) a Natura 2000 célkitűzéseket szolgálja. A javasolt kezelési előírások a hatékonyabb gyepterfenntartás technológiáját ismertetik. A cserjés, átmeneti élőhelyekre szükség van, ezért nem cél a kókényes-galagonyás cserjések teljes felszámolása a területen. Ezek mozaikos megtartása, kialakítása fontos természetvédelmi cél. Ehhez az élőhelytípushoz kötődik a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) közösségi jelentőségű faj is. A legeltetés hiányában az ürge (*Spermophilus citellus*) kolónia életfeltételei erősen beszűkülnek, mivel a faj a rövidfűvű pusztai gyepekhez kötődik.

KE-10 kezelési egység: Tardi-patak

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe a Tardi-patak menti fás, ligeterdő jellegű élőhelyek és a patak medre tartozik.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 91E0 – Puhafás ligeterdők, éger- és kőrisligetek, illetve láperdők

- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): nincs érintettség
- érintett földrészlet(ek): Tard: 0202/2 (részben), 0214/2, 0215 (részben)
- érintett erdőrészlet(ek): nincs érintettség

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- Az érintett vízfolyásszakaszon a vízügyi kezelőnek (az 1995. évi LVII. törvényben, a 482/2013. (XII. 17.) Korm. rendeletben, a 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben, valamint a 83/2014. (III.14.) Korm. rendeletben foglaltaknak megfelelően kell a medret és a parti sávot kezelnie (az árvízi veszélyeztetettség csökkentése, valamint a nagyvizek károkozásmentes továbbvezetése érdekében)
- A természetes kisvíztestek fennmaradását, megőrzését szolgáló intézkedések egyrészt a víztesthez, másrészt az azt határoló szegélyhez, parti sávhoz köthetők.
  - A meder higrofil üde magaskórós szegélye fenntartandó, míg a fás vegetáció tekintetében egy laza 5-10%-os (jelenlegi lefedettségnek megfelelő) borítottság elfogadható. Ez összeegyeztethető a víztest árvízvédelmi funkcióival is.
  - A fásszárú fajok közül kíméletet érdemelnek az őshonos fajok (füzek – *Salix* spp., fehér nyár – *Populus alba*), míg a parti sáv kezelésénél az inváziós fa- és cserjefajok (fehér akác – *Robinia pseudoacacia*, gyalogakác – *Amorpha fruticosa*, zöld juhar – *Acer negundo*, amerikai kőris – *Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítása mindenképp támogatandó. A vizes élőhellyel való érintettség miatt, alapvetően a mechanikus módszerek javasoltak. Az inváziós fajok kezelése során javasolt a „magszóró” egyedek eltávolítása (elsősorban a repítőképzővel rendelkező zöld juhar és amerikai kőris esetében).
- Amennyiben vízkárelhárítási célból, a túlburjánzott vízi növényzet eltávolítása, a mederüledék eltávolítás elkerülhetetlen, úgy javasoljuk, hogy legyen egy kivitelezési oldal, mely később fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. legyen egy ökológiai oldal, melynek fő szerepe az ökológiai folyosó funkció biztosítása, ill. élőhely biztosítása a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára. Javasolt a kezelési egy-egy területén part menti pufferzóna kialakítása és fenntartása.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A víztestek hasznosításával kapcsolatos jogi szabályozás alapjait az 1995. évi LVII. törvény, a víztestekre vonatkozó Uniós irányelveket pedig az EU Víz Keretirányelv tartalmazza.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

- A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos (V14).
- Inváziós növényfajok visszaszorítása (E70)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A vízfolyás menti keskeny ligeterdősáv és cserjés szegélye a tervezési területen egyedülálló élőhelytípus. Ökológiai folyosóként betöltött szerepe jelentős, továbbá a patakmeder mikroklímájának megőrzése szempontjából kulcsszerepet játszik. Ezen okok miatt az élőhely hosszútávon fenntartandó.

KE-11 kezelési egység: A Száraztó gyeppei

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe a Száraz-tó területén lévő gyeppek tartoznak. Ezek általában lejtősztyep jellegűek, különböző mértékben cserjésednek. Az itt élő ürgepopuláció jelentős természeti értéket képvisel.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- érintett ÁNÉR élőhelyek: köves talajú lejtősztyepek (H3a), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyeppek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyeppek (OC), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők (Rda), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (Rdb), ültetett akácok (S1), egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1) / érintett Natura 2000 élőhelyek: 40A0 – Szubkontinentális peripannon cserjések, 6240 – Szubpannon sztyepek
- érintett közösségi jelentőségű faj(ok): piros kígyószisz (*Echium russicum*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), magyar tarsza (*Isophya costata*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vöröshajú unka (*Bombina bombina*), ürge (*Spermophilus citellus*)
- érintett földrészlet(ek): Tard: 02/5a, 02/5b, 07/1, 07/2b, 07/3, Tibolddaróc: 085/3, 085/4, 085/5
- érintett erdőrészlet(ek): Tard: 12C

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kezelési egység jelentős részén folyik gyephasználat (legeltetés, kaszálás), ami hosszú távon, a természetvédelmi szempontok figyelembe vételével fenntartandó.

- A kezelési egység területe gyeperület (illetve legelő) művelési ágú, azonban a cserjésedés és a fásodás egyes részeken jelentősebb mértékű. Ezt a természetvédelmi szempontból kedvezőtlen folyamatot meg kell állítani cserjeirtással, kaszálással vagy legeltetéssel. A cserjeirtás során kisebb cserjés foltokat, sávokat javasolt visszahagyni.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyeperületek esetén a Natura 2000 gyeperületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv (Felsőtárkányi körzet, törzskönyvi száma: 22/2006.), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyeperületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban, írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Gyeperületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1. (GY110)
- Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédő szer ki-

juttatásával kell gondoskodni, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos. (GY115)

- Éjszakázó helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természet szerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A szántó-gyep határokon vékony (1-3 m) cserjeszegély (kökény, galagonya, vadrózsa) kialakítása javasolt a szántó felől érkező kedvezőtlen hatások mérséklése céljából. A Száraz-ér medrét javasolt az eredeti kanyargós mederbe visszaterelni, ezzel a jelölő vöröshasú unkáknak új élőhelyek létesíthetők. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (inváziós cserjefajok visszaszorítása, gyepek siskásodásának, cserjésedésének megakadályozása, visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok részét képezik.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A hegylábperemi gyepterületek a Bükkalján igen veszélyeztetettek, lévén a fenntartó művelés hiányában erősen cserjésednek, erdősülnek, több helyen özönnövényekkel fertőzöttek. A tervezési területen a jelenlegi fenntartó kezelés (kaszálás, legeltetés) a Natura 2000 célkitűzéseket szolgálja. A javasolt kezelési előírások a hatékonyabb gyepfenntartás technológiáját ismertetik. A cserjés, átmeneti élőhelyekre szükség van, ezért nem cél a kökényes–galagonyás cserjések teljes felszámolása a területen. Ezek mozaikos megtartása, kialakítása fontos természetvédelmi cél. Ehhez az élőhelytípushoz kötődik a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) közösségi jelentőségű faj is. A legeltetés hiányában az ürge (*Spermophilus citellus*) kolónia életfeltételei erősen beszűkülnek, mivel a faj a rövidfűvű pusztai gyepekhez kötődik.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál adtuk meg:

- KE-1 kezelési egység – Kistrét gyepterületei és a Szekrény-völgy gyepi, spontán erdősülő területe: cserjesáv kialakítása szántóperemi helyzetben;
- KE-5 kezelési egység – Pokol-oldal és a Kisbábaszék egykori kisparcellás gyümölcsösei, szőlői: extenzív kaszálógyümölcsösök kialakítása;

- KE-9 kezelési egység – A Bála-völgy gyepi: keskeny cserjesáv kialakítása a szántóterületek felé illetve a megkezdett és folyamatban lévő gyeprekonstrukciós munkák folytatása (KEOP program).

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság a 2013. év során zárt egy 3 éves KEOP-pályázatot „Rétek, gyep, (fás)legelők helyreállítása és kezelése a BNPI működési területén”(KEOP-3.1.2/2F/09-2009-0007) címmel. A projekt kiemelt célja volt az élőhelyvédelem és -helyreállítás részcelokhoz kapcsolódóan a gyepes élőhelyek rehabilitációja és kezelése, a BNPI három tájegységének, védett és Natura 2000-es területein. A 3 éves élőhelykezelési programban a klasszikus tevékenységek szerepeltek: cserjeirtás, szárazzás, inváziós növényfajok elleni védekezés, valamint gépi és kézi kaszálás. Az élőhelyfejlesztés végső célja az egykoron a hagyományos tájhasználat révén létrejött változatos élőhelystruktúra kialakítása, az ezekhez kötődő életközösségek, továbbá az életközösségek legjelentősebb zászlóshajó-fajai (kiemelten a Natura 2000 jelölőfajok) fennmaradásának biztosítása, állományuk növelése, a tájképi értékek megőrzése. Az elvégzett tevékenységekkel olyan állapot elérésére törekedtünk, amely a hagyományos tájhasználati módok újrakonosításával, ill. alacsony költségvetésű természetvédelmi kezelésekkal hosszú távon fenntartható.

3.2.3. *Fajvédelmi intézkedések*

A fajvédelmi intézkedések nagyrészt kapcsolódnak az élőhelykezelési intézkedésekhez. A gyep hasznosítására tett javaslatok kedvezőek lehetnek a terület jelölő fajainak (piros kígyószisz – *Echium russicum*, Janka-tarsóka – *Thlaspi jankae*) fenntartása szempontjából. A jelölő fajokra még az alábbi fajvédelmi intézkedések tehetők:

piros kígyószisz (*Echium russicum*)

- A cserjésedő termőhelyeken kézi, kis léptékű cserjeirtás javasolt
- A kezelt gyepterület, őszi átlegeltetése is kedvező hatást érhet el

magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)

- A faj élőhelyeül szolgáló – jelenleg vágásos üzemmódban kezelt – tölgyesekben folyamatos erdőborítást biztosító módon lehet erdőgazdálkodási tevékenységet végezni.

magyar tarsza (*Isophya costata*)

- A jelen viszonyok fenntartása, esetleges javítása mellett lehetőség van a faj állományainak hosszabb távú fennmaradására (pl. élőhelyein javasolt a szelektív, a faj által kedvelt növényzeti foltokat elkerülő vagy bűvósávokat meghagyó kései kaszálás (július 15. után)).

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

- A jelenlegi élőhelyfolt fennmaradásának biztosítása
- Új vizes élőhelyek (kubikgödrök) kialakítása az egyedek szaporodásának biztosítása érdekében

ürge (*Spermophilus citellus*)

- Élőhelyfenntartó kaszálás és/vagy legeltetés
- A genetikai állomány frissítése céljából más populációból származó egyedek telepítése.

3.2.4. *Kutatás, monitorozás*

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) keretében egyenesszárnyú (*Orthoptera*) monitorozás a tervezési területet (3 éves visszatérési idővel). A növénytársulások monitorozása keretében a sztyepprét (*Pulsatillo-Festucetum rupicolae*) társulás vizsgálata folyik.

A Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai Kutatóintézete a Szekrény-völgy területén hosszú távú szukcessziós vizsgálatokat folytat az 1990-es évektől.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésre álltak korábban is biotikai alapadatok, melyek jelen tervezés során kiegészültek a közösségi jelentőségű állatfajok felméréseivel.

A jövőre nézve legfontosabbnak tartott monitorozási feladatok a tervezési területen az alábbiak:

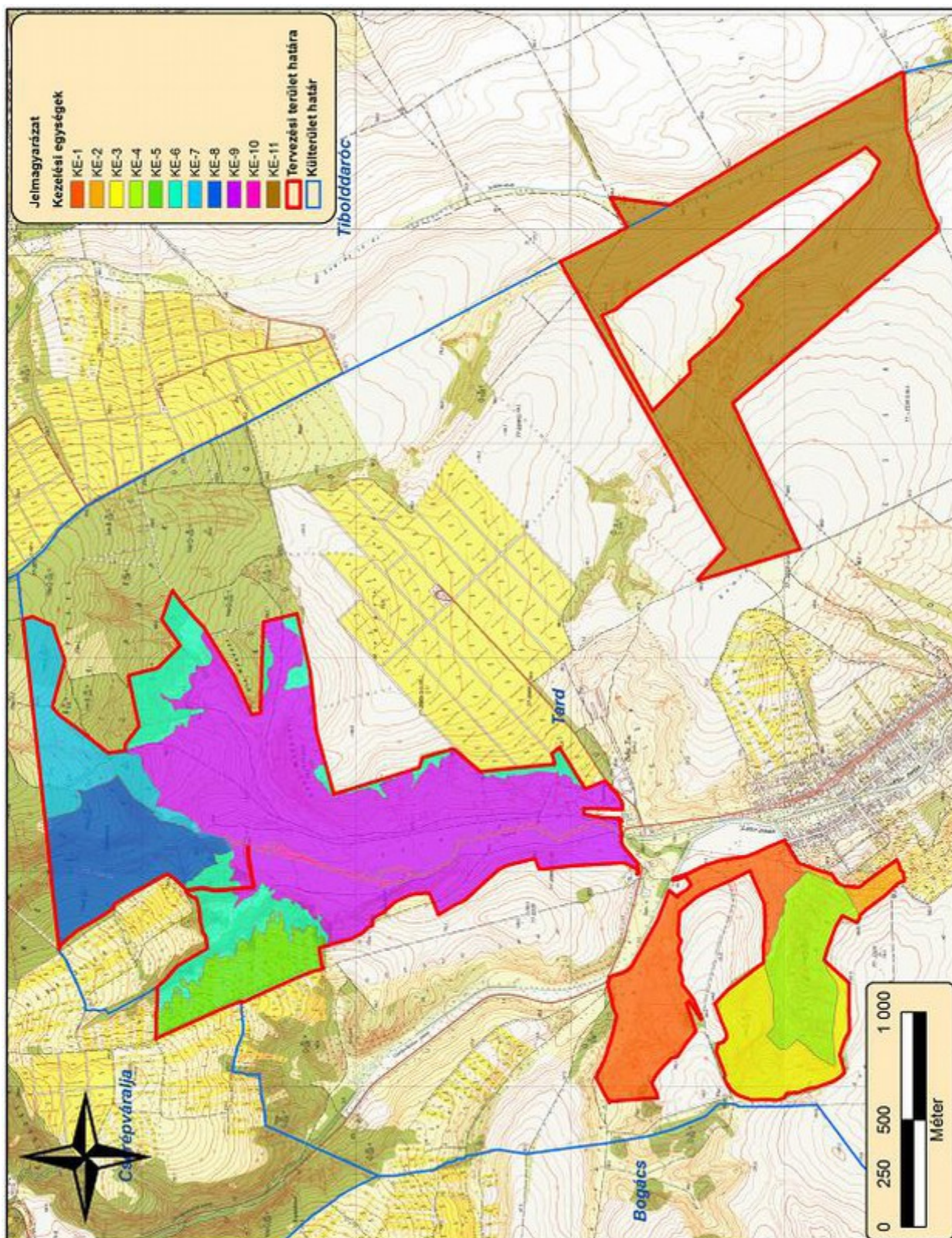
- A terület védett növényfajainak, gerinctelen és madárfaunájának nyomon követése, kiemelt figyelemmel a kezelés (leégés, legeltetés, kaszálás) élővilágra gyakorolt hatására (jelenlét / hiány felmérések, mennyiségi mintavétel NBmR protokoll alapján)
- Szukcessziós változások figyelemmel kísérése, az élőhelyterképezés megisméltése javasolt 5 éves visszatérési idővel NBmR protokoll alapján).
- Az égetések (intenzitása, időbeliség) gyepekre vonatkozó hatásainak a monitorozása. Az égetések vizsgálatával tapasztalatokat nyerhetünk arra is, hogy az égetések az adott területen milyen módon használhatók fel akár a természetvédelmi kezelések során is (javasolt módszer: növénytársulástani felmérések rögzített kvadrátok (mintaterületek) kijelölésével).
- A legeltetés (intenzitása, legeltetési sűrűség, időbeliség) és kaszálás gyepekre vonatkozó hatásainak a monitorozása, érvényesítése a BNPI vagyongezelt területein a bérleti szerződések felülvizsgálatakor.

A jövőre nézve legfontosabbnak tartott kutatási feladatok a tervezési területen az alábbiak:

- Mivel a terület zoológia szempontból kevésbé feltárt, egyes – védett fajokat is tartalmazó – élőlénycsoportok (pl. lepkék, bogarak, egyenesszárnyúak) kiemelt kutatási prioritásként jelentkeznek (alapfaunisztikai felmérések: jelenlét / hiány felmérések, mennyiségi mintavétel).

3.2.5. Mellékletek

A tervezési terület kezelési egységeit lehatároló térkép (2014)

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett helyrajzi számok	Érintett erdőrészek
KE-1	Kisrét gyepterületei és a Szekrény-völgy gyepai, spontán erdőszülő területei	34,4	Tard: 0172b (*), 0174, 0180/1, 0180/12, 0180/13, 0180/14, 0180/15, 0180/16, 0180/17, 0180/18, 0180/19, 0180/20, 0180/21, 0180/22, 0180/23, 0180/24, 0180/25, 0180/26, 0180/27, 0180/28, 0180/29, 0180/30, 0180/31, 0180/32, 0180/33, 0180/34, 0180/35, 0180/36, 0180/37, 0180/38, 0180/61a, 0180/61b	Tard: 9B, 9F
KE-2	Sugoró oldal cserjésedő gyepai	3,4	Tard: 0167, 0168, 0169, 0170	-
KE-3	Sugoró kezelt erdőterülete	21	Tard: 0171 (*)	Tard: 6A, 6B, 6D (*)
KE-4	Sugoró érintetlenül hagyandó erdőterülete	23,3	Tard: 171 (*), 0172b (*)	Tard: 6C, 6D (*), 6E
KE-5	Pokol-oldal és a Kisbábaszék egykori kisparcellás gyümölcsösei, szőlői	17,8	Tard: 0203 (*), 1676a, 1677b, 1702, 1703, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745, 1746, 1747, 1748, 1749, 1750 (*), 1751 (*), 1752 (*), 1753a, 1754 (*), 1755, 1756 (*), 1757 (*), 1758, 1759, 1760 (*), 1762, 1763 (*), 1764 (*), 1765 (*), 1766 (*), 1767 (*), 1768a (*), 1768b, 1769 (*), 1770 (*), 1772, 1773, 1774, 1775, 1776 (*), 1777, 1778 (*), 1779 (*), 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1785 (*), 1786, 1787 (*), 1788 (*), 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796 (*), 1797, 1798, 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807 (*), 1808, 1809, 1810, 1811 (*), 1812 (*), 1813 (*), 1814, 1815 (*), 1816 (*), 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822 (*), 1823 (*), 1824 (*), 1825 (*), 1826 (*), 1827 (*), 1828, 1829 (*), 1831 (*), 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837, 1838 (*), 1839, 1840 (*), 1841, 1842, 1843, 1844, 1845a (*), 1845b, 1845c, 1846, 1847 (*), 1848 (*), 1849 (*), 1855 (*), 1856, 1857, 1858 (*),	Tard: 10B, 10D, 10E, 16D, 16E, 16I, 17A, 17C

			1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864 (*), 1865 (*), 1866, 1867, 1868 (*), 1869, 1870 (*), 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876 (*), 1877 (*), 1878 (*), 1879, 1880 (*), 1881 (*), 1882 (*), 1883 (*), 1884 (*), 1885 (*), 1886 (*), 1887, 1888 (*), 1889 (*), 1890, 1891 (*), 1892 (*), 1893 (*), 1894 (*), 1895 (*), 1896 (*), 1897 (*), 1898, 1899, 1900 (*), 1901a (*), 1902 (*), 1903a, 1903b, 1904b, 1904c, 1905a, 1905b, 1906 (*), 1907, 1908 (*), 1909 (*), 1910 (*), 1911 (*), 1912 (*), 1913b, 1913c, 1914 (*), 1915 (*), 1916 (*), 1917 (*), 1918 (*), 1919 (*), 1920 (*), 1921 (*), 1922 (*), 1923, 1924, 1925, 1926 (*), 1928 (*), 1929 (*), 1930 (*), 1931 (*), 1932a (*), 1932b (*), 1933 (*), 1934 (*), 1935, 1936 (*), 1937 (*), 1938 (*), 1939 (*), 1940 (*), 1941 (*), 1942b (*), 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948 (*), 1949 (*), 1950 (*), 1951 (*), 1952b (*), 1953 (*), 1954 (*), 1955 (*), 1956 (*), 1957, 1958 (*), 1961 (*), 1962, 1963 (*), 1964 (*), 1965 (*), 1966 (*), 1967		
KE-6	Bála-völgy területei	beerdösült	35,4	Tard: 0202/8 (*), 0202/9, 0203 (*), 0211/1 (*), 0219/1 (*), 0220/3 (*), 0220/4 (*), 1750 (*), 1751 (*), 1752 (*), 1753b, 1754 (*), 1756 (*), 1757 (*), 1760 (*), 1761, 1763 (*), 1764 (*), 1765 (*), 1766 (*), 1767 (*), 1768a (*), 1769 (*), 1770 (*), 1771, 1776 (*), 1778 (*), 1779 (*), 1785 (*), 1787 (*), 1788 (*), 1796 (*), 1807 (*), 1811 (*), 1812 (*), 1813 (*), 1815 (*), 1816 (*), 1822 (*), 1823 (*), 1824 (*), 1825 (*), 1826 (*), 1827 (*), 1829 (*), 1830, 1831 (*), 1838 (*), 1840 (*), 1845a (*), 1847 (*), 1848 (*), 1849 (*), 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855 (*), 1858 (*), 1864 (*), 1865 (*), 1868	-

			(*), 1870 (*), 1876 (*), 1877 (*), 1878 (*), 1880 (*), 1881 (*), 1882 (*), 1883 (*), 1884 (*), 1885 (*), 1886 (*), 1888 (*), 1889 (*), 1891 (*), 1892 (*), 1893 (*), 1894 (*), 1895 (*), 1896 (*), 1897 (*), 1900 (*), 1901a (*), 1901b, 1902 (*), 1903c, 1904a, 1905c, 1906 (*), 1908 (*), 1909 (*), 1910 (*), 1911 (*), 1912 (*), 1913a, 1914 (*), 1915 (*), 1916 (*), 1917 (*), 1918 (*), 1919 (*), 1920 (*), 1921 (*), 1922 (*), 1926 (*), 1927 (*), 1928 (*), 1929 (*), 1930 (*), 1931 (*), 1932a (*), 1932b (*), 1932c, 1933 (*), 1934 (*), 1936 (*), 1937 (*), 1938 (*), 1939 (*), 1940 (*), 1941 (*), 1942a, 1942b (*), 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948 (*), 1949 (*), 1950 (*), 1951 (*), 1952a, 1952b (*), 1953 (*), 1954 (*), 1955 (*), 1956 (*), 1958 (*), 1959, 1960, 1961 (*), 1963 (*), 1964 (*), 1965 (*), 1966 (*)	
KE-7	Kő-völgy védett erdőterületei	22,1	Tard: 0217/1 (*), 0217/2 (*), 0218/2 (*)	Tard: 3A, 3E, 3F, 3G, 3H, 3I, 4A, 4B, 17B
KE-8	Kő-völgy fokozottan védett erdőterületei	33,2	Tard: 0211/2, 0214/1, 0217/2 (*)	Tard: 2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2TN, 3B, 3C, 3D, 3F, 3TN
KE-9	A Bála-völgy gyepei	136,6	Tard: 0202/2 (*), 0202/4, 0202/6, 0202/7, 0202/8 (*), 0211/1 (*), 215 (*), 0216, 0217/1 (*), 0218/1, 0218/2 (*), 0219/1 (*), 0220/3 (*), 0220/4 (*)	-
KE-10	Tardi-patak	4,3	Tard: 0202/2 (*), 0214/2, 0215 (*)	-
KE-11	A Száraztó gyepei	130,2	Tard: 02/5a, 02/5b, 07/1, 07/2b, 07/3, Tibolddaróc: 085/3, 085/4, 085/5	Tard: 12C

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A tervezési terület egésze a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó. Jelentős átfedés mutat-

kozik országos védett területekkel, így a Bükki Nemzeti Park törzsterületével és a Tardi-legelő Természetvédelmi Területtel. Az országos védett területek közül jelenleg csak a Tardi-legelő TT rendelkezik elfogadott természetvédelmi kezelési tervvel (16/2007. (IV.20.) KvVM rendelet). A Bükki Nemzeti Park természetvédelmi kezelési tervének elfogadásáig, a természetvédelmi területekre vonatkozó általános szabályokat a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény állapítja meg. A tardi Szekrény-völgy a 8/2009. (VIII.20.) számú önkormányzati rendelet alapján helyi jelentőségű természetvédelmi területként is ki lett hirdetve, melynek kezelésére vonatkoztatva a hivatkozott rendelet mellékletében található kezelési terv is iránymutatással szolgál. *Ex lege* védett terület vagy érték a tervezési területen nem található.

A tervezési terület gye- és szántóterületei 2009-től részét képezik a Bükkalja Magas Természeti Értékű Területének (MTÉT), ahol így célzott agrártámogatások is lehívhatók (http://www.termeszvedelem.hu/_user/downloads/agraar/Bukkalja.pdf).

Az MTÉT terület további A, B, és C zónára tagolódik. A zónarendszer szerepe kettős, mivel egyrészt meghatározza, hogy a gazdálkodó mely célprogramok igénylésére jogosult, másrészt azt is befolyásolja, hogy a támogatási kérelmek elbírálása során a gazdálkodó hány pontot szerezhessen. Az igényelhető célprogramok körének zónánkénti rögzítését az indokolta, hogy az egyes célprogramok kiemelt fajainak előfordulása, jelenléte az MTÉT-eken belül a legtöbb esetben nem egyöntetű. A zónarendszer segítségével a különböző célprogramok a védendő fajok által valóban használt területekre koncentrálhatóak.

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A tervezési terület nagy része mezőgazdasági hasznosítás (legelőgazdálkodás) alatt áll. Az elérhető (lehívható) támogatásokat a földtulajdonosok és a területhasználók jelenleg is felhasználják, elsősorban a földalapú támogatások tekintetében. A Natura 2000 kompenzációs támogatást a terület gazdálkodóinak csak egy része tudja felhasználni

A zártkertek esetén az agrár- és agrár-környezetvédelmi támogatások lehívásának gátjának tekinthető a felaprózódott birtokméret és az ebből következő birtokösszetétel (sok tulajdonos).

Az erdő művelési ágú területek nagy része állami tulajdonban (Egererdő Zrt.) van, kisebb része magántulajdonban. Az erdőkompenzációs kifizetéseket csak a magán erdőgazdálkodók tudják lehívni.

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint a „kölcsonös megfeleltetés” (KM) rendszerének betartása.

A gazdálkodó által az összes bejelentett területet helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban kell tartani. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, illetve helyszíni ellenőrzés során végzi.

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is. Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson (23/2013. (IV.09.) VM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetéseket, illetve a környezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

- Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe. A Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást.
- Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente változó összegű lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

- Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.
- Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.
- Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet). Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján. A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

- A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2. **Javasolt agrártámogatási rendszerek**

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Mivel a távlati természetvédelmi célként fogalmazzuk meg a facsoportok, fasorok felújítását, fejlesztését, így ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

A tervezési terület vonatkozásában azt is figyelembe kell venni, hogy nem maga a legelő állatállomány nagysága a kulcstényező a legeltetési rendszer értékelésekor (lásd túllegeltetés – alul hasznosítás), hanem az időjárástól nagymértékben függő legelőterületek „minősége” (pl. a fűhozam mennyisége). Az adaptív kezelési igényeket figyelembe véve, nem javasolt konkrét legeltetési sűrűsége (állategység/ha) vonatkozó előírás-javaslatok megtétele. Az egységes területalapú támogatás feltételeként megjelenő helyes mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó előírások, illetve a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet földhasználati előírásai, valamint a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támo-

gatás részletes szabályai nem feleltethetők meg minden esetben a tervezési területen megfogalmazott, közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelmét szolgáló javaslatoknak.

Szükségesnek mutatkozik az olyan földhasználati előírásokat és kompenzációs támogatásokat tartalmazó jogszabályi háttér, amely lehetővé teszi az adott Natura 2000 területen jelölő státuszú élőhelyek és fajok igényeire épülő, területspecifikus megoldásokat.

A javasolt elemek egyike a gyepterületen foltokban vagy a szántók felé sávokban található cserjések valamint a erózióknak legjobban kitett és egyben jelölő növényfajok tömeges előfordulásával is jellemezhető gyeprészek kímélete a tervezési területen. Az ily módon alul hasznosított, természetvédelmi szempontból pedig igen fontos területegységeken a gazdálkodót (földhasználó) kompenzációs támogatás kell, hogy megillessen (jelen gyakorlat szerint inkább a szankcionálásra számíthat). A cserjés foltok kíméletében jelentős előrelépésnek tekinthető támogatási oldalról az, hogy 2014-től a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot (HMKÁ) keretében a kunhalmok és a gémeskutak mellett védendő tájelemnek minősülnek a fa-és bokorcsoportok is.

Az idegenhonos vagy inváziós növényfajok térségi jelenlétéhez kapcsolódóan, új előírás javaslat (korlátozás) is megfogalmazható. Inváziós fajok (pl. energiacélú ültetvények /akác, fűz, energiafű, stb./ telepítésének korlátozása a Natura 2000 terület szélétől számított 200 m-en belül (ez a szabályozás jelenleg csak inváziós fásszárúaknál és védett természeti területekre van megállapítva).

3.3.2. Pályázatok

A 3.2.2. pont alatt részletezett pályázat /Rétek, gyepek, (fás)legelők helyreállítása és kezelése a BNPI működési területén – KEOP-3.1.2/2F/09-2009-0007/ lezajlott, azonban kívánatos további hasonló tevékenységi körű pályázás a terület állapotának fenntartási költségeire, ill. a jelölő fajok fajvédelmi programjának megvalósítására.

3.3.3. Egyéb

A fent listázott tervezési kereteken és lehetőségeken túl egyéb javaslat nem fogalmazható meg.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban:

<http://bnpi.hu/naturaterv>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	Üisz: 34-2/1/2014. 28 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén)	2014.02.07.
Terepbejárás	Terepi jegyzőkönyv, résztvevők száma, fotódokumentáció	Üisz: 34-2/4/2014. hitelesített jegyzőkönyv résztvevők száma: 16 fő (tulajdonos – 10 fő; hatóság – 2 fő; NGO – 1 fő; BNPI – 3 fő)	2014.02.13.

Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyepek és erdőtámogatási rendeleteket, kaszálási bejelentőket).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma (12 db)	2014.08.29
Fórum	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-2/5/2014.	2014.08.29.
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről Üisz: 34-2/5/2014.	Üisz: 34-2/5/2014.	
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2014.08.22

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (18 tulajdonos)
Erdőgazdálkodók	Egererdő Erdészeti Zrt., magánerdőgazdálkodók (1)
Vadgazdálkodók	Mezőkövesdi Matyó Vt. ; II. Rákóczi Ferenc Vt.;
Önkormányzatok	Tard Község Önkormányzata; Tibolddaróc Község Önkormányzata;
Kezelők	Bükkalja-Délborsod Vízgazdálkodási És Talajvédelmi Társulat; ÉMÁSZ Hálózati Kft.
Hatóságok	Nevesítve: <ul style="list-style-type: none"> • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság • Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság • Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatóság • Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség • Észak-magyarországi Vízügyi Hatóság • Mezőkövesdi Járási Földhivatal • Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak-magyarországi Kirendeltség
Civil szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület • Tard Turizmus Egyesület • Tard Polgárőr Egyesület • Tard Község Fejlődéséért Közalapítvány • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatósága
Helyi lakosság	Az érintett település lakosai

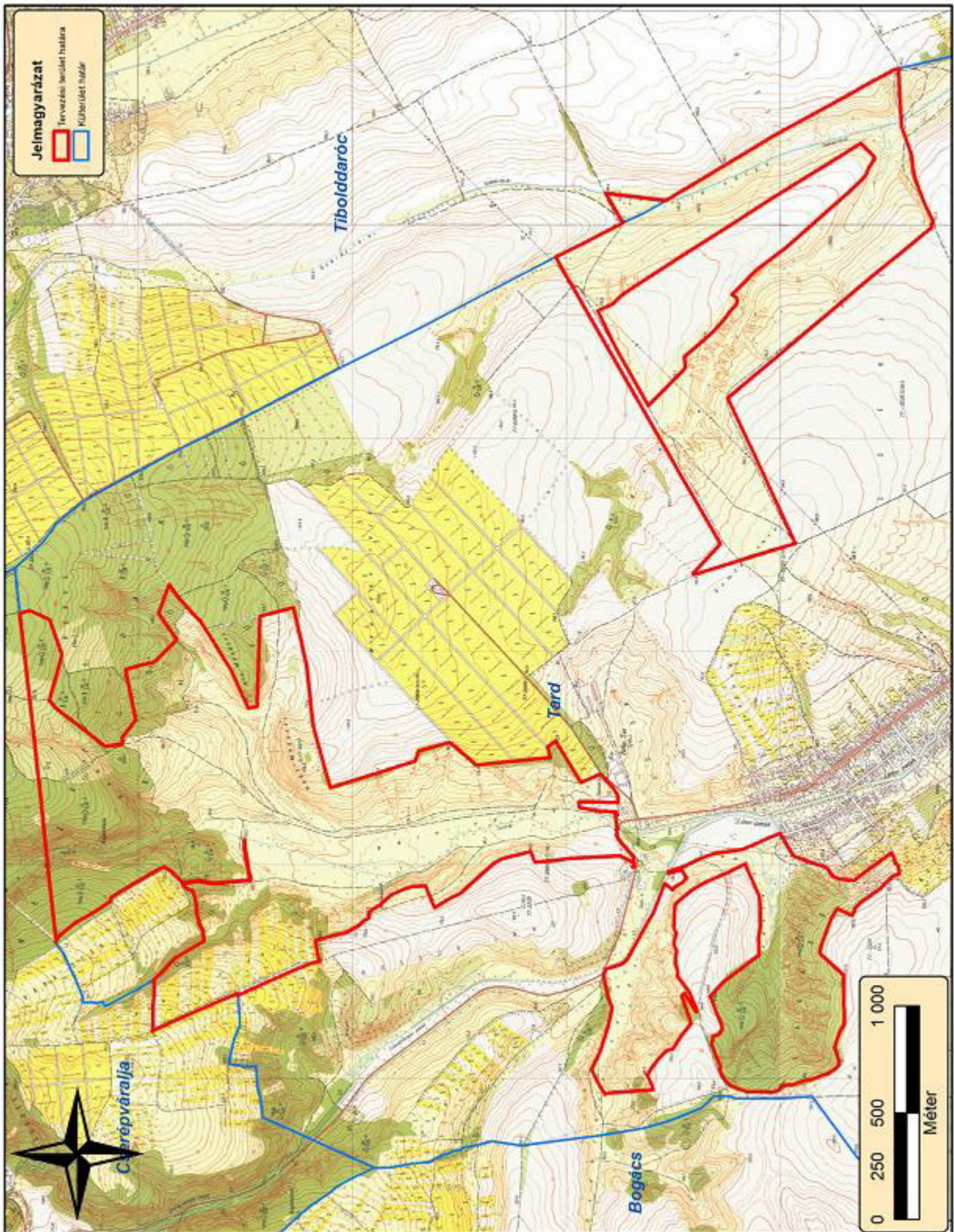
3.4.3. *Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel*

Az állami erdőgazdálkodó, az Egererdő Erdészeti Zrt. a 1493/3/2014. ikt. számú levelében jelezte, hogy nem tisztázott a fenntartási tervekben előírt kezelési javaslatok és a körzeti erdőtervben szereplő előírások kapcsolata. A Natura 2000 fenntartási tervekben szereplő előírás-javaslatok nem épülhetnek be kötelező javaslatként a körzeti erdőtervbe. Az erdőterületekre megfogalmazott a szakmai tárca alapján kiadott „Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez” szakmai anyagban szereplő erdős előírás javaslatok közül 26 előírás-javaslatnál jelezte, hogy azok gazdasági hátrányt, többletköltséget okoznak, vagy tartós kivitelezhetőségük kétséges, vagy hatályos jogszabállyal ellentétes (összességében 5. pontjára: a természetvédelmi cél eléréséhez aránytalan mértékű korlátozást jelentenek). Az általuk jelzett előírások törlését kérték a tervdokumentációból. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság hivatalos válaszában utalt a Natura 2000 fenntartási terveknek a 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4 § 5. pontjában meghatározott szerepére (kötelező földhasználati előírásokat nem fogalmaz meg). A tervezés során a jelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek ökológiai igényeiből és védelmi helyzetéből indultunk ki, ebből következően a kezelési előírás-javaslatunkat is egységesen adtuk meg, függetlenül attól, hogy az adott tervezési egység (kezelési egység) milyen tulajdonosi szerkezetű (állami erdő vagy magánerdő).

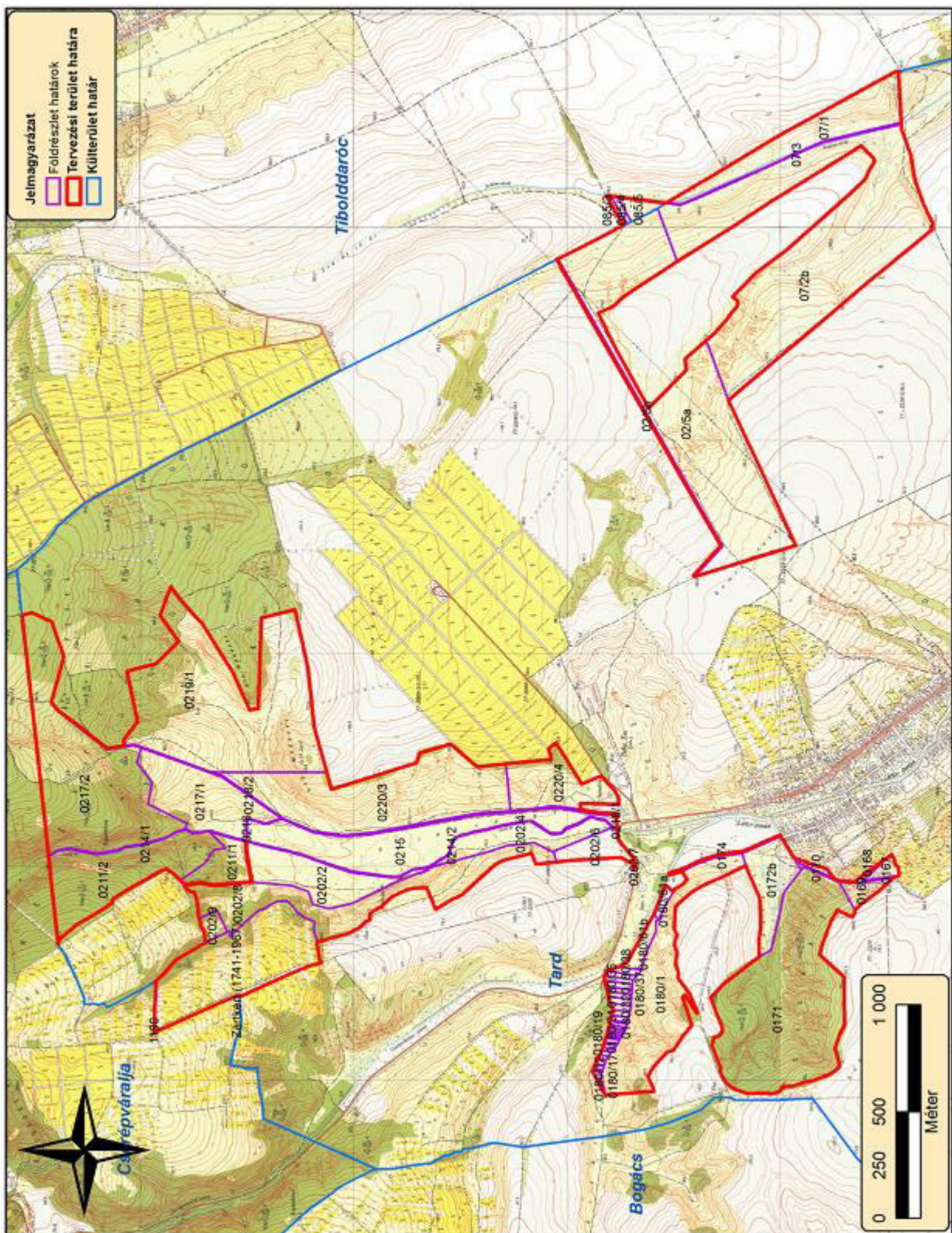
A 3.4.2 pontnál listázott további érintettektől (magántulajdonosok, területkezelők, önkormányzatok, hatóságok, civil szervezetek) írásos véleményt a tervdokumentációval kapcsolatban nem kaptunk.

4. Térképek

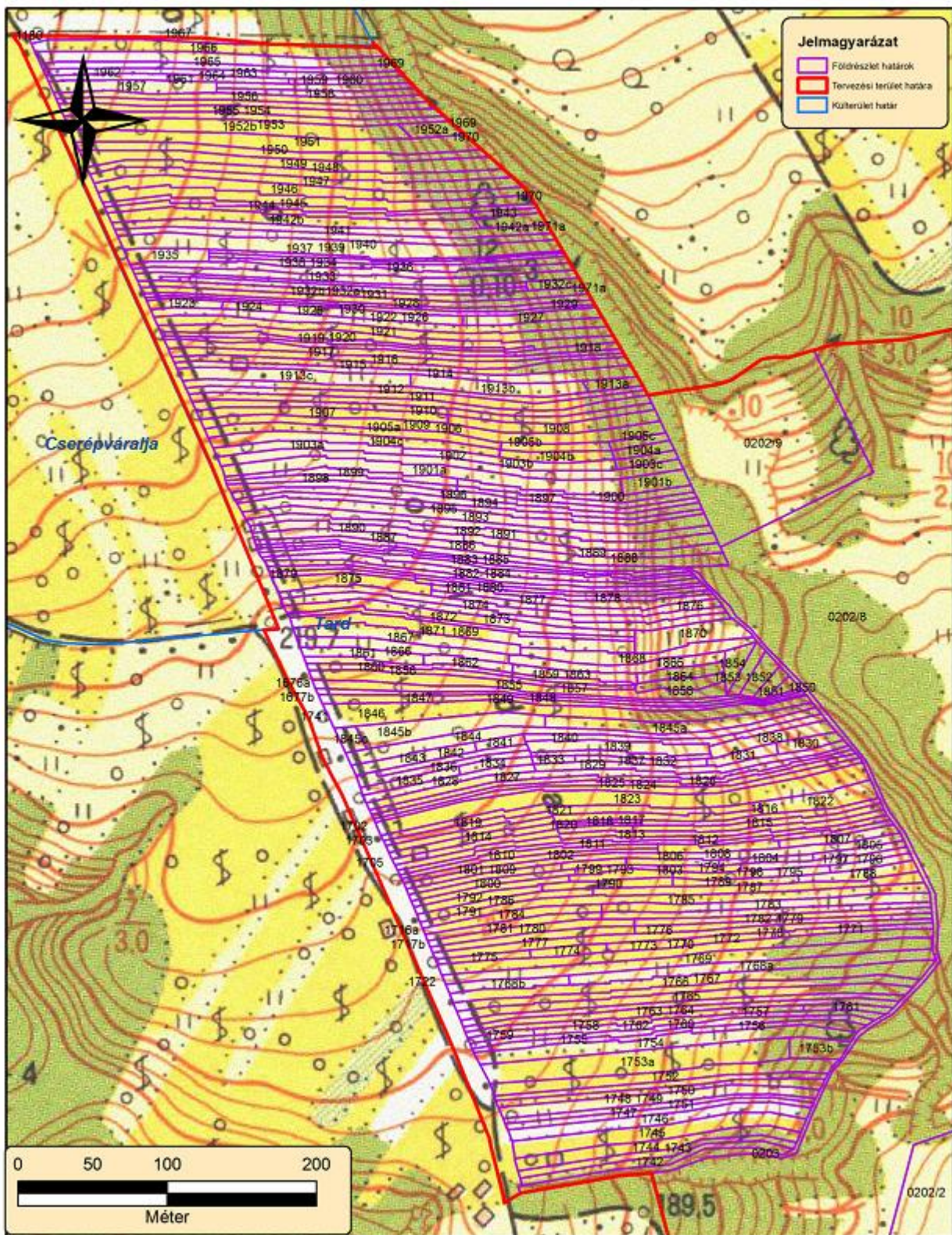
- 1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe
- 2. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe I.
- 3. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe II.
- 4. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 5. A tervezési terület üzemtervezett erdőterületeinek térképe
- 6. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe
- 7. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe
- 8. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe
- 9. ábra: ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe I. (leánykőkörcsin)
- 10. ábra: ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe II. (piros kígyószisz)
- 11. ábra: ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe III. (Janka-tarsóka)
- 12. ábra: ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe I. (magyar tavaszi-fésűsbagoly)
- 13. ábra: ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe II. (magyar tarsza)
- 14. ábra: ábra: Közösségi jelentőségű állatfajok térképe III. (ürge)

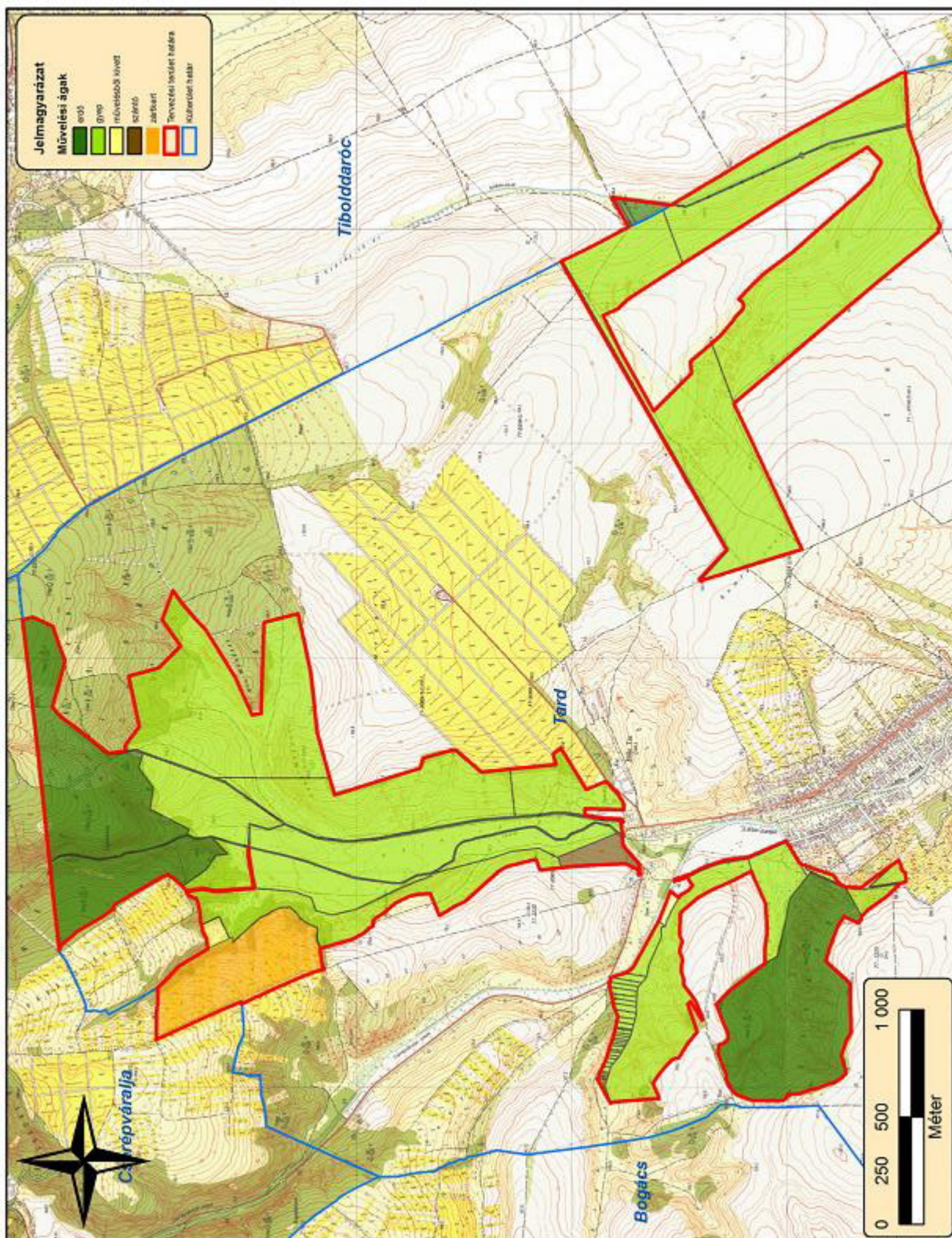
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe (2014)

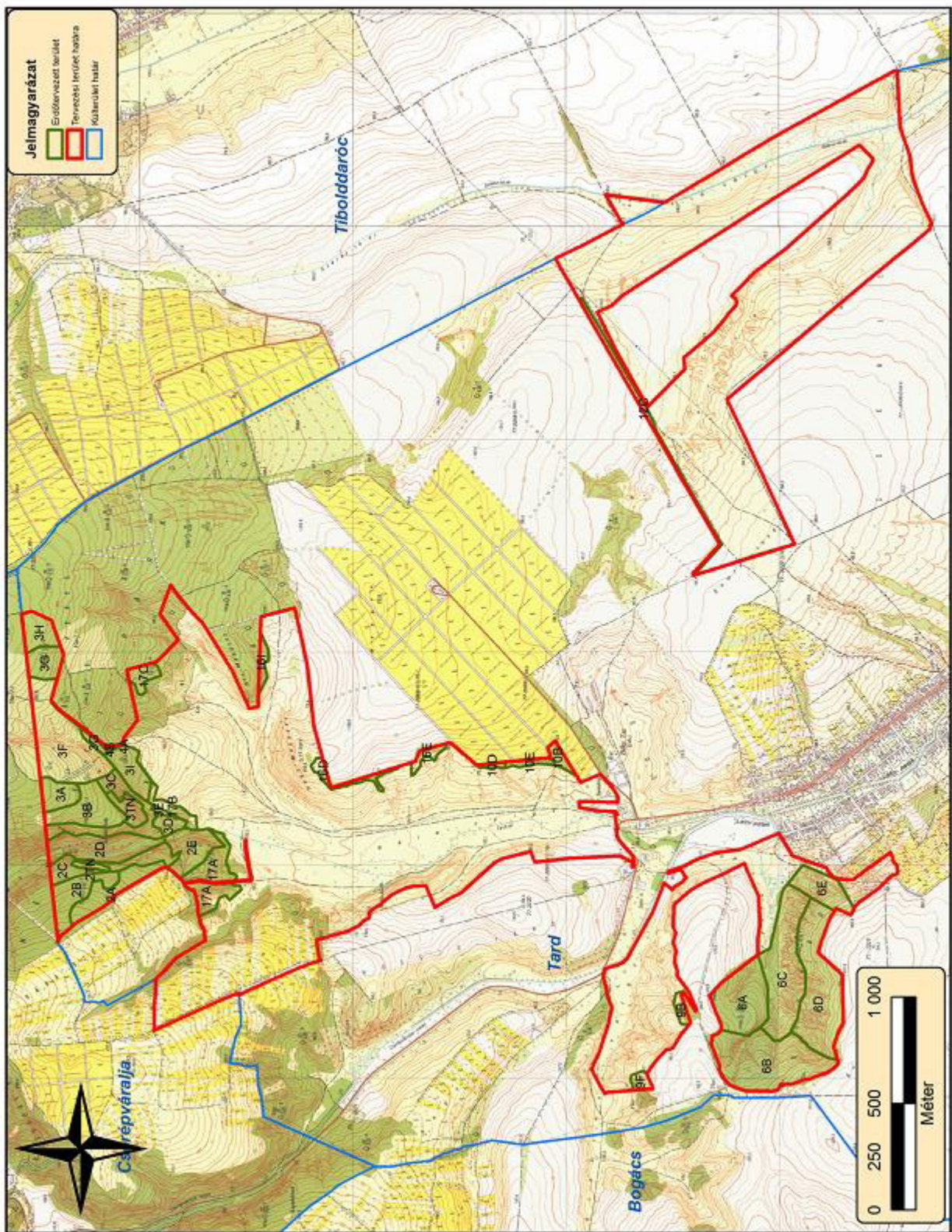
2. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe I. (2014)

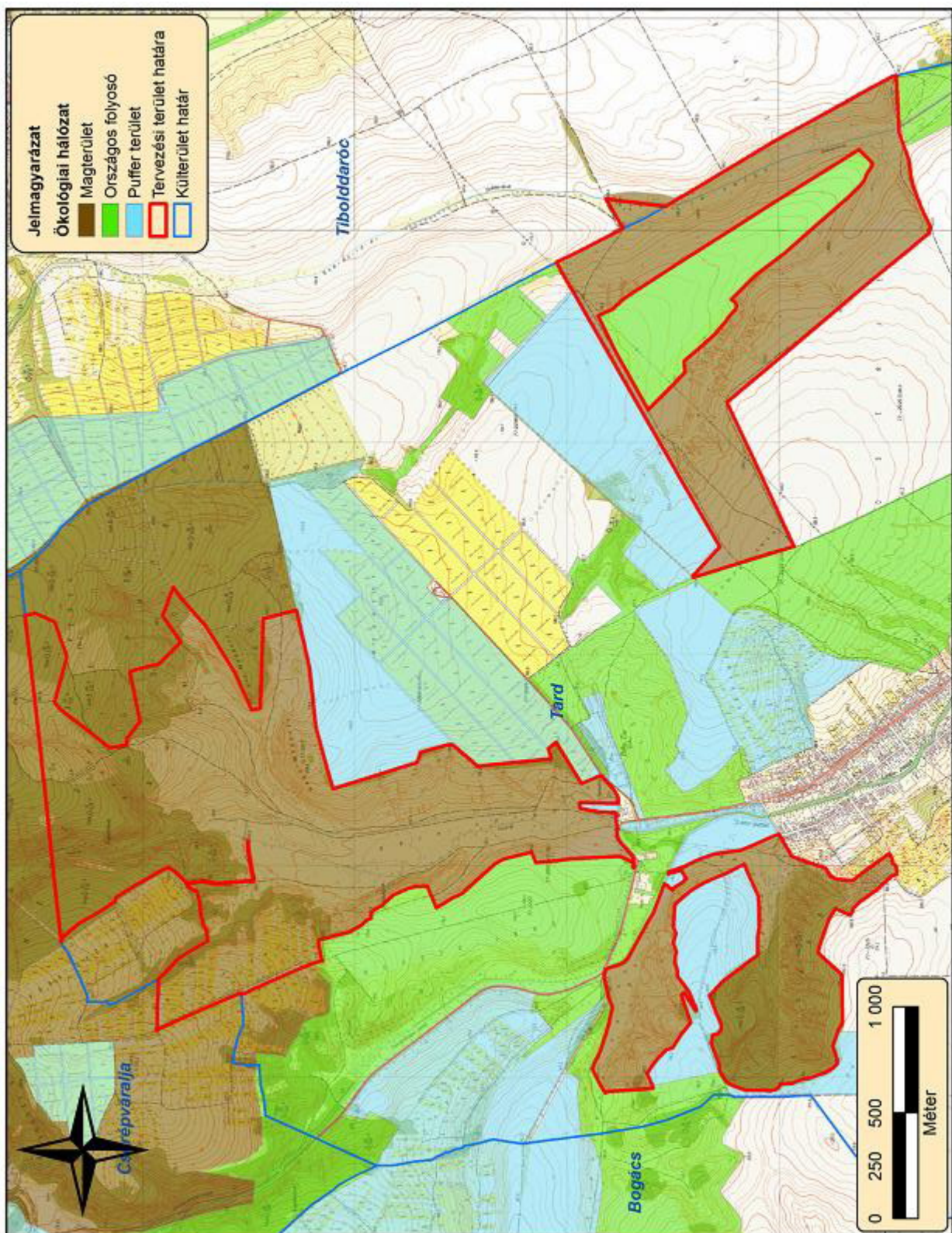
3. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe II. (2014)

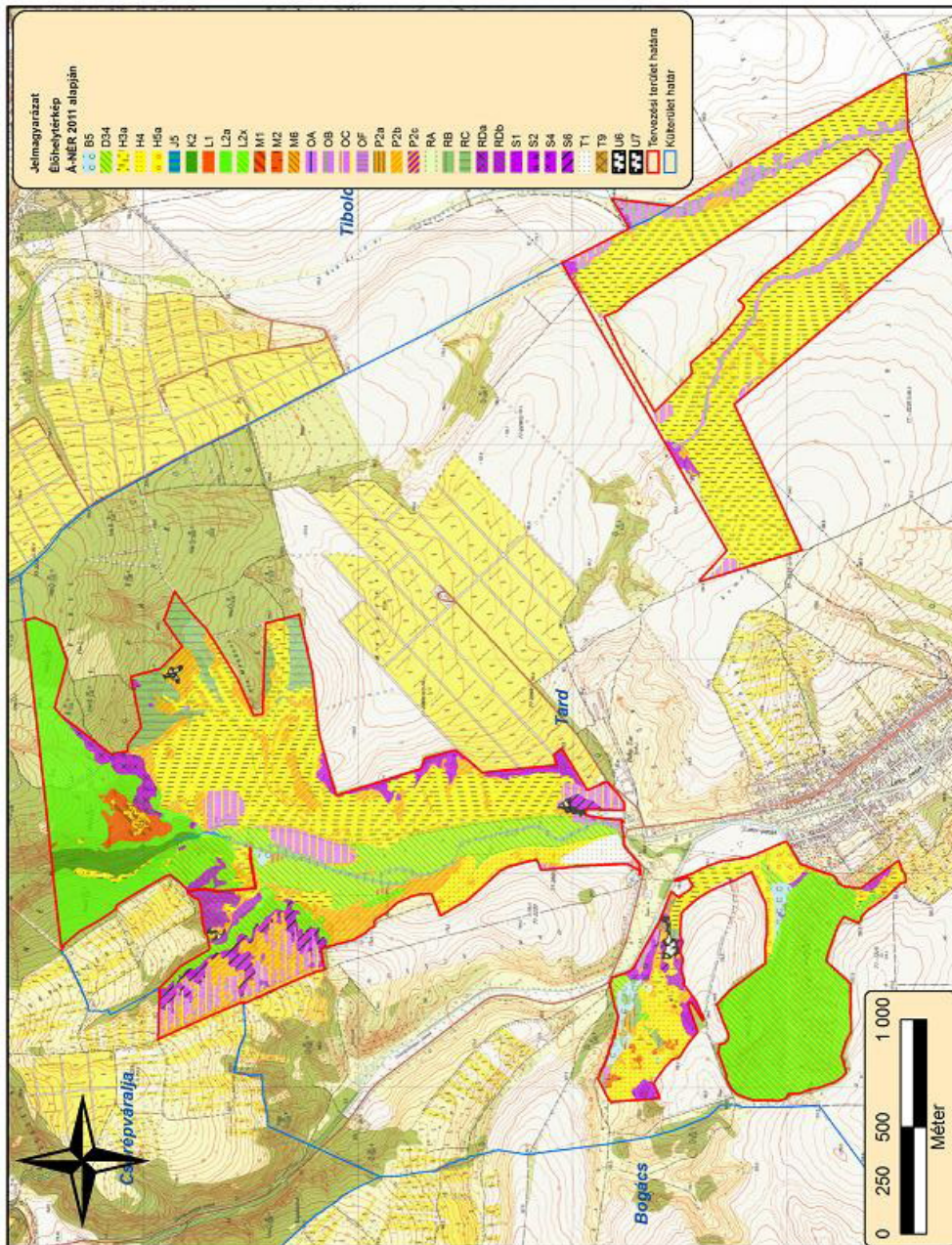
4. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe (2014)

5. ábra: A tervezési terület üzemtervezett erdőterületeinek térképe (2014)

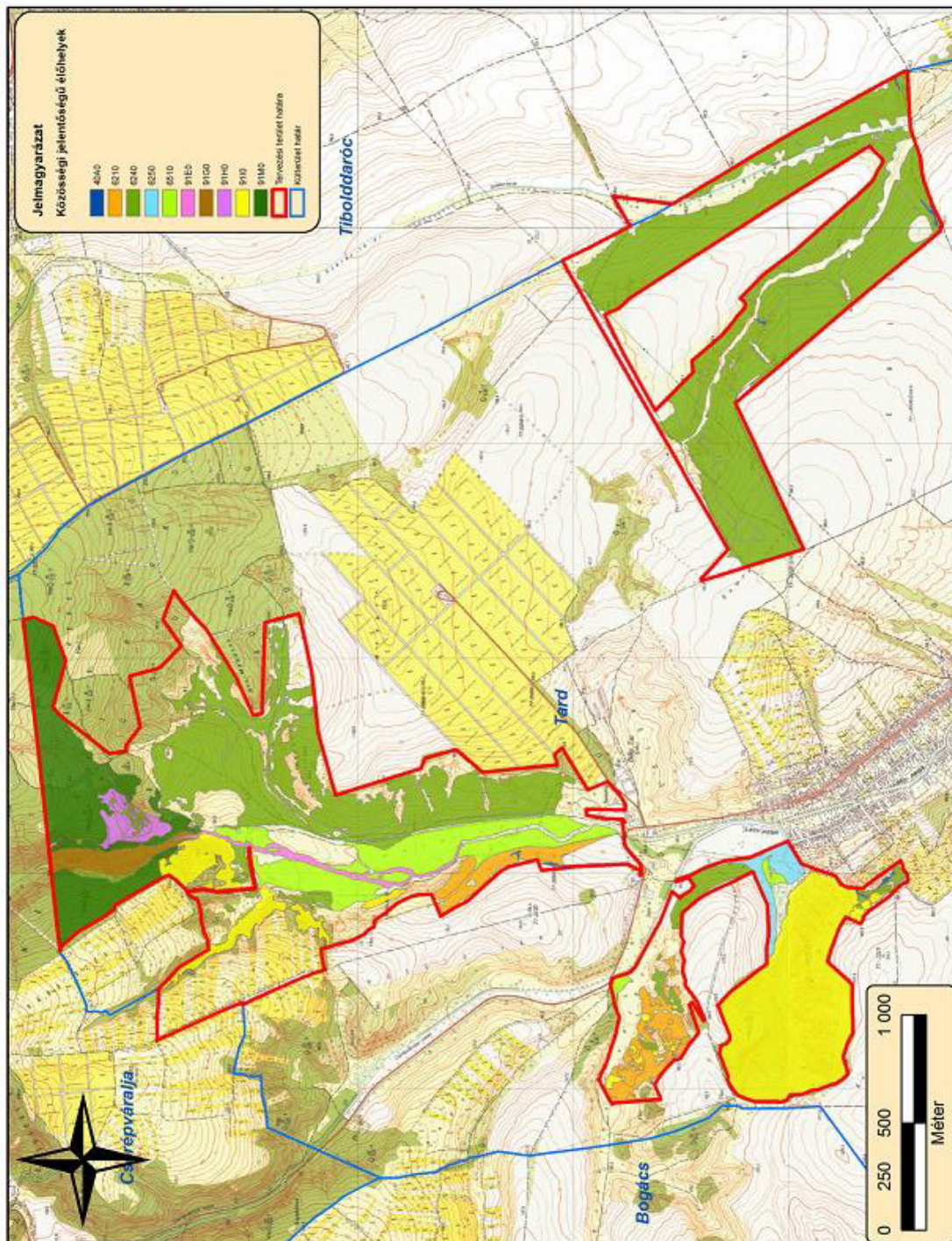

6. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe (2014)

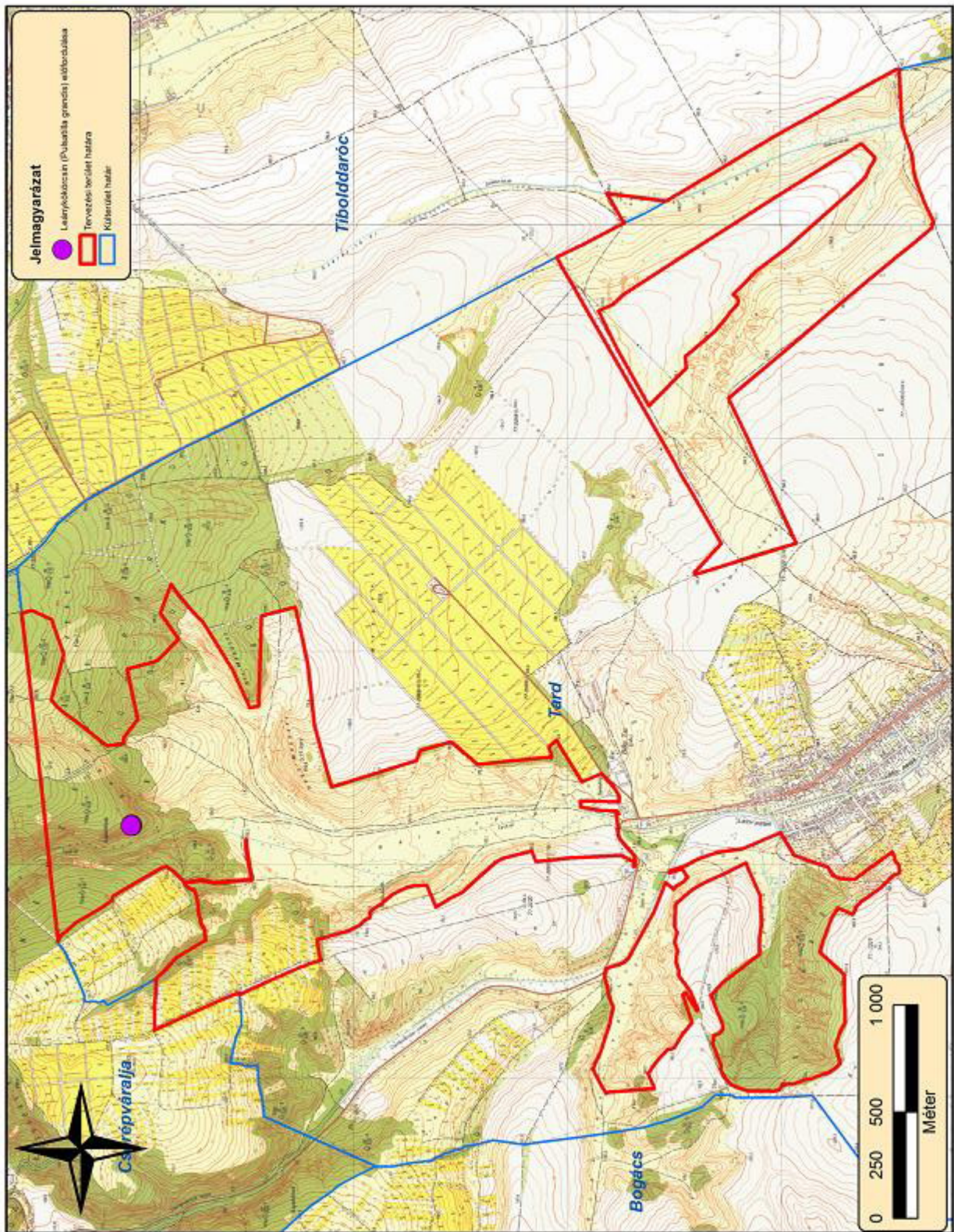

7. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe. (2014) (B5 - Nem zombékoló magassásrétek; D34 – Mocsárrétek; H3a - Köves talajú lejtősztyepppek; H4 - Félzsáraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek; H5a - Lössgyepek, kötött talajú sztyepprétek; J5 – Égerligetek; K2 - Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; L1 - Mész- és melegkedvelő tölgyesek; L2a - Cseres-kocsánytalan tölgyesek; L2x - Hegylábi zárt erdőssztyep lösztölgyesek; M1 - Molyhos tölgyes bokorerdők; M2 - Nyílt lösztölgyesek; M6 – Sztyepecserjések; OA - Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek; OB - Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok; OC - Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok; OF - Magaskórós ruderális gyomnövényzet; P2a - Üde cserjések; P2b - Galagonyás-kökényes-borókás cserjések; P2c - Idegenhonos cserje uralta állományok; RA - Óshonos fajú facsoportok, fasorok, erdőszávok; RB - Puhafás pionír és jellegtelen erdők; RC - Óshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők; Rda - Óshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők; Rdb - Óshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők; S1 - Ültetett akácok; S2 – Nemesnyárasok; S4 - Ültetett erdei- és feketefenyvesek; S6 - Nem óshonos fajok spontán állományai; T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák; T9 – Kiskertek; U7 - Homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubukgödrök, mesterséges löszfalak; U6 - Nyitott bányafelületek)

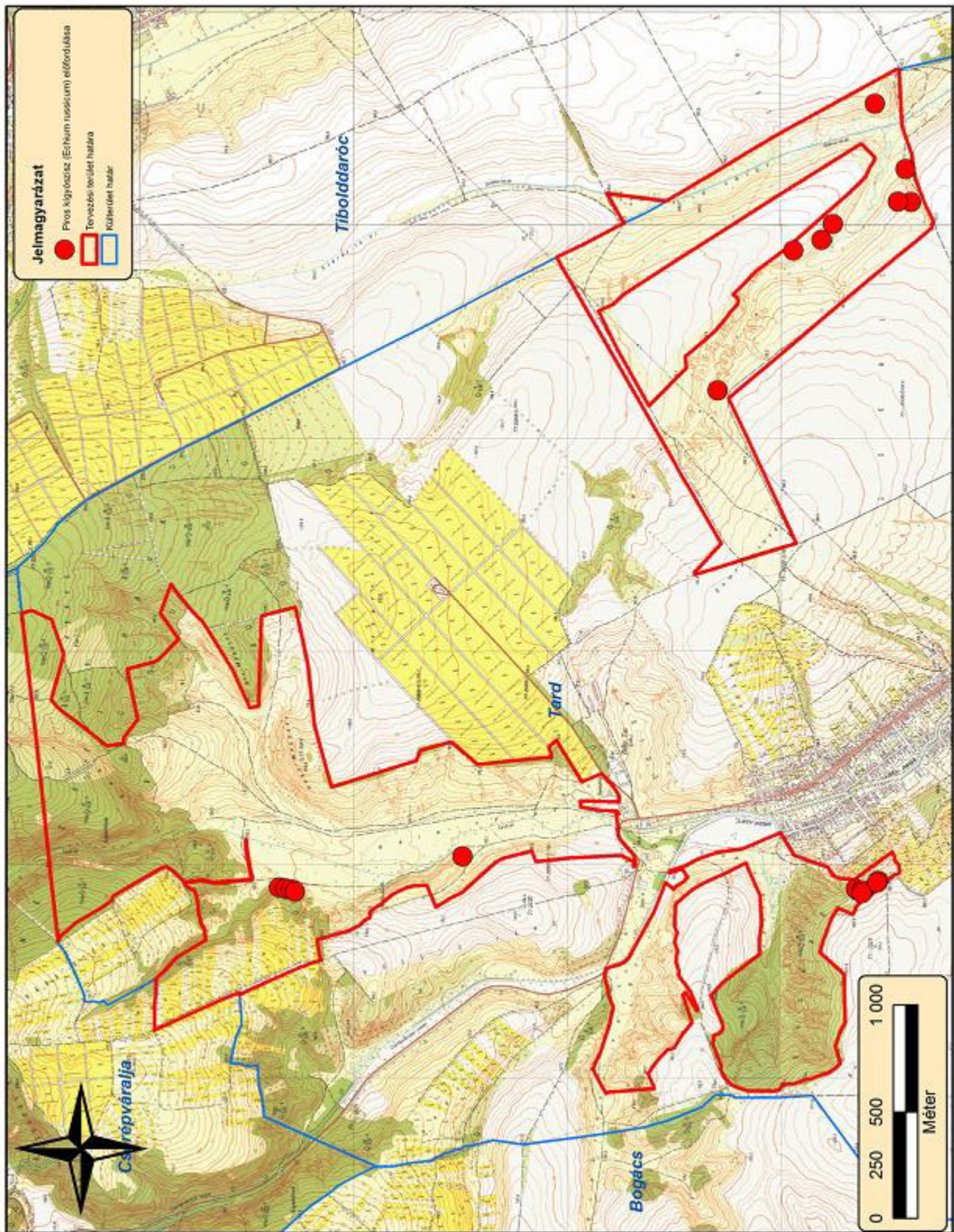

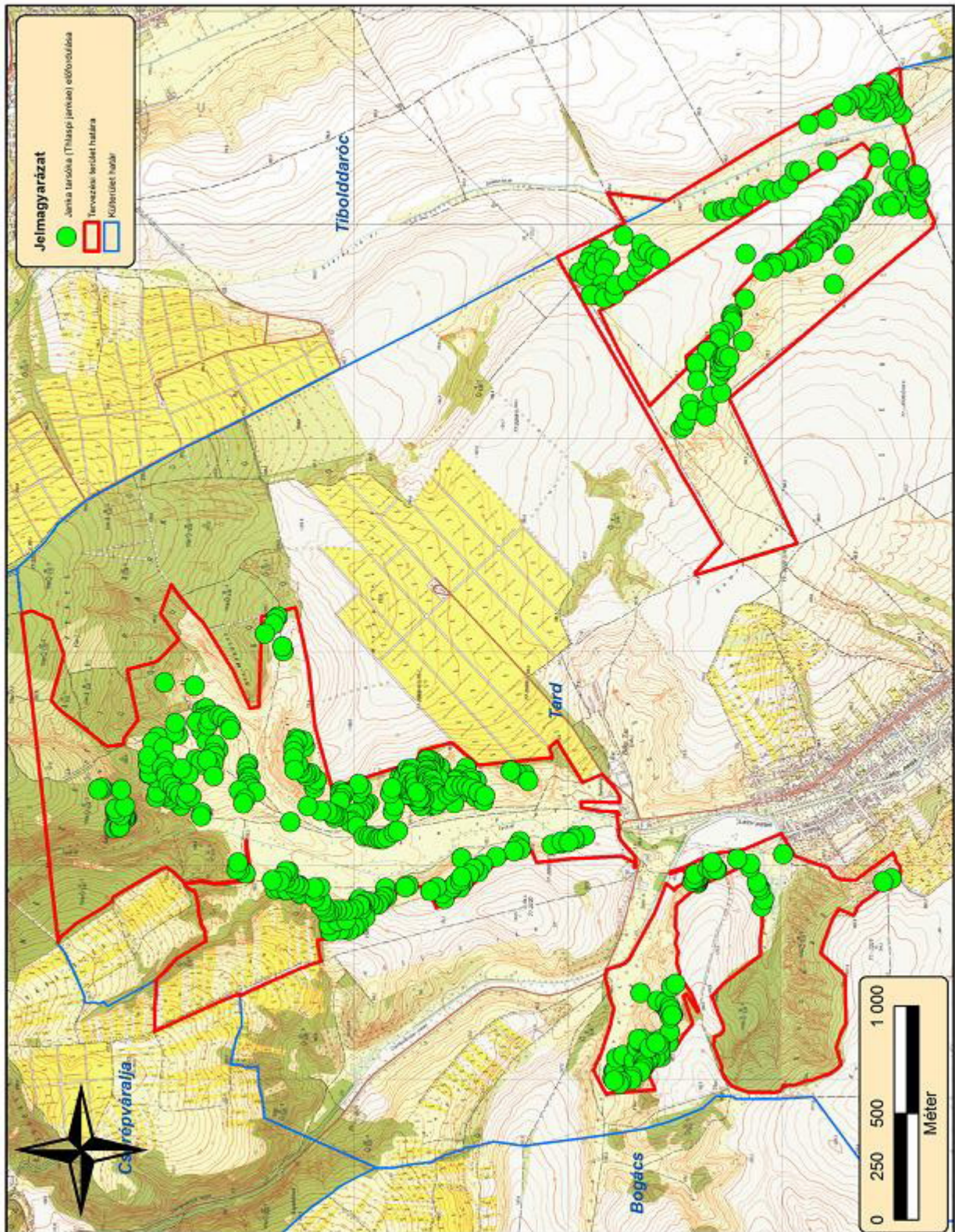
8. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe.(2014) (40A0 - Szubkontinentális peripannonn cserjések; 6210 - Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia); 6240 - Szubpannon sztyeppék; 6250 - Síksági pannon löszgyepek; 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis); 91E0 - Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőr (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae); 91G0 - Pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeával és Carpinus betulusszal; 91H0 - Pannon molyhos tölgyesek Quercus pubescensszel; 91I0 - Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.); 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek)

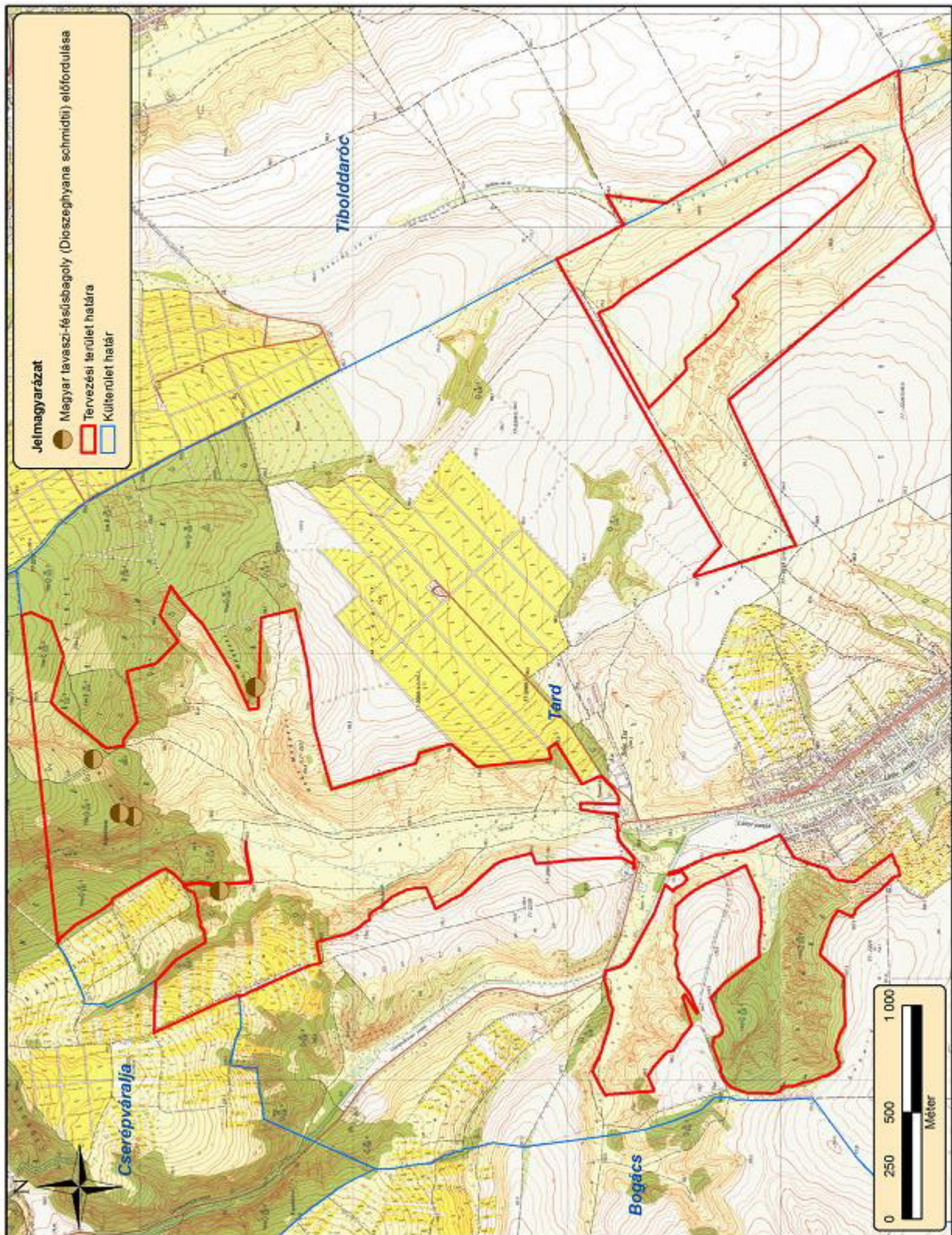
9. ábra: Községi jelentőségű növényfajok térképe I. (leánykörcsín) (2014)

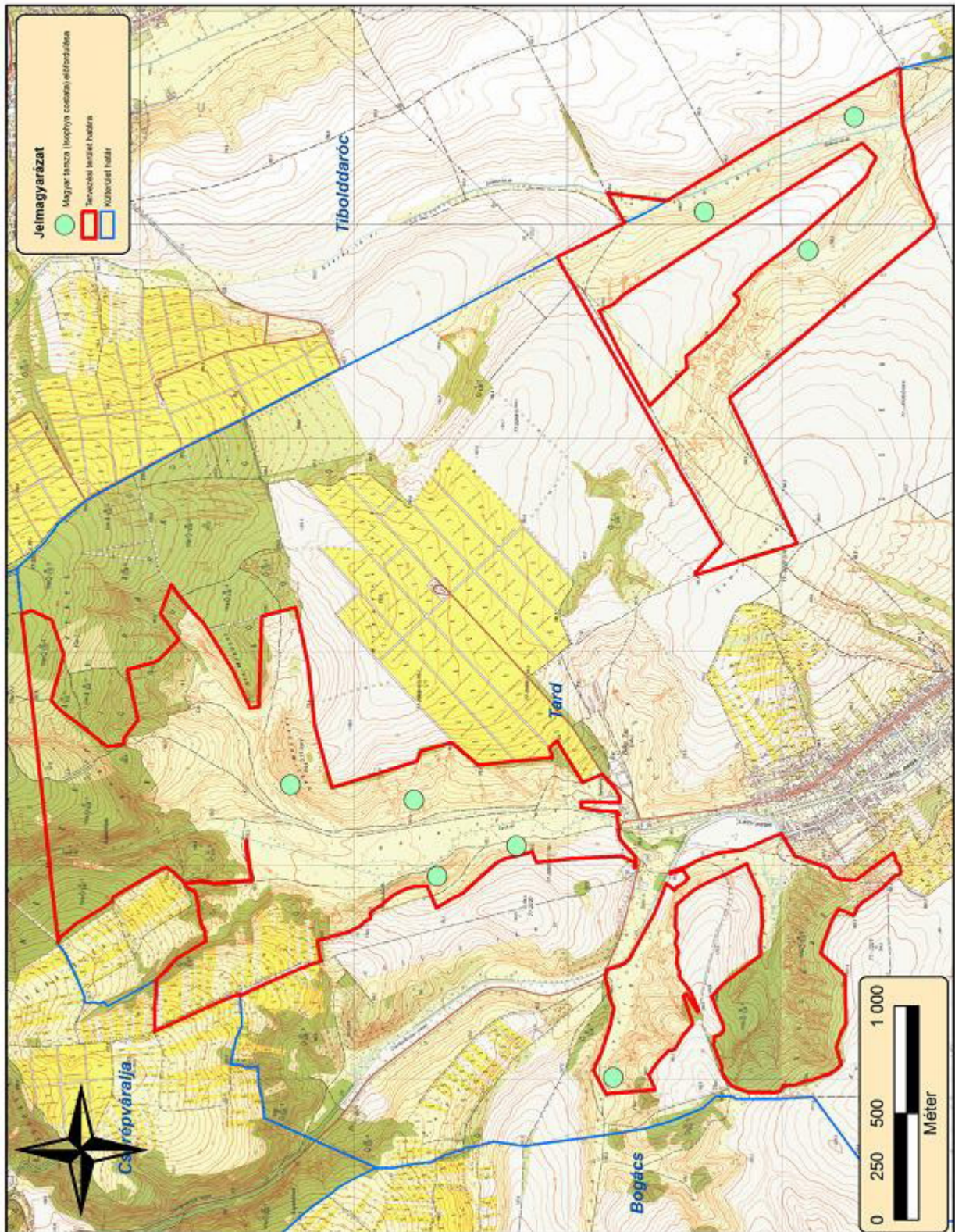
10. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe II. (piros kígyószisz) (2014)

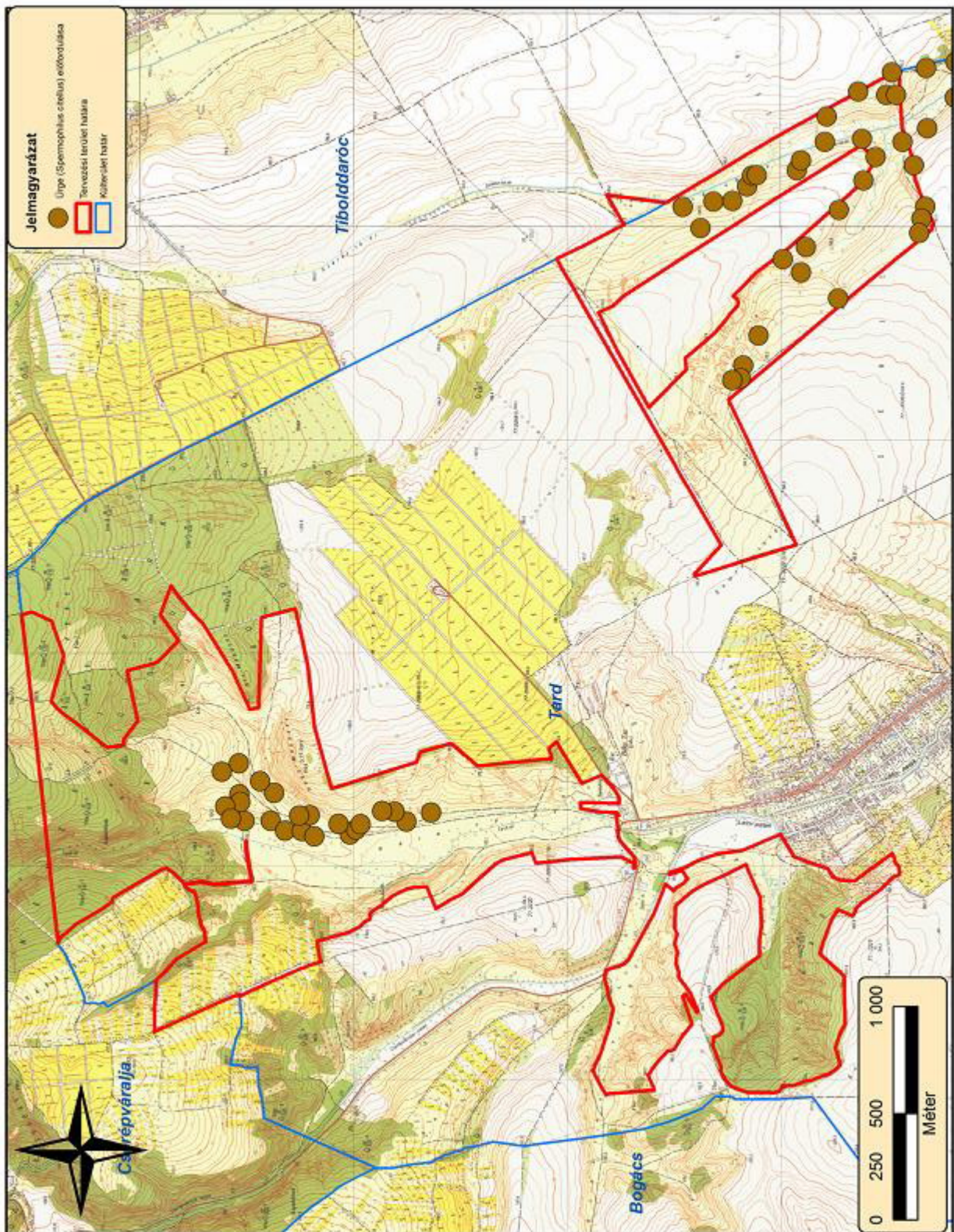
11. ábra: Közösségi jelentőségű növényfajok térképe III. (Janka-társóka) (2014)

12. ábra: Községi jelentőségű állatfajok térképe I. (magyar tavaszi-fésűsbagoly) (2014)

13. ábra: Községi jelentőségű állatfajok térképe II. (magyar tarsza) (2014)

14. ábra: Községi jelentőségű állatfajok térképe III. (ürge) (2014)

5. Fotódokumentáció

1. kép: Vizmosásban kialakult gyomos mocsár-fragmentum (Bála-völgy)

2. kép: Lőszgyepek a Fűzfa-oldalban, völgytalon nádasodó mocsárrét, háttérben a sugorói erdő-tömb

3. kép: Szekrény-völgy cserjésedő gyepje, völgytalpon magassásos és spontán füzes

4. kép: Cserjeirtott legelő, másodlagos sztyepprét (Bála-völgy)

5. kép: A Száraz-tó kaszált északi része

6. kép: Egykori mederben visszamaradt vízállás a Száraz-tóban

7. kép: A fokozottan védett Kő-völgy (gyertyános-tölgyes)

8. kép: Kő-völgy oldalának sziklás sztyeppréteje